

Міністерство освіти і науки України

Луцький національний технічний університет

(повне найменування вищого навчального закладу)

Факультет бізнесу та права

(повне найменування факультету)

Кафедра міжнародних економічних відносин

(повна найменування кафедри)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ЗА СТУПЕНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ «БАКАЛАВР»

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ
РЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ
ТОРГІВЛІ СОТ

спеціальність 292 Міжнародні економічні відносини
(шифр і назва спеціальності)

освітня програма «Міжнародні економічні відносини»
(назва освітньої програми)

Виконав: здобувач вищої освіти
Групи МЕВ-41
Брикочеш Ірина Сергіївна

Керівник:
к.е.н., доцент
Савош Лариса Вікторівна

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту
«09» серпня 2023 р.
Д.е.н., професор
Гарант освітньої програми:
Лютаж Олена Миколаївна

Луцьк – 2023 року

ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет: бізнесу та права
Кафедра: міжнародних економічних відносин
Ступінь вищої освіти: бакалавр
Галузь знань: 29 Міжнародні відносини
Спеціальність: 292 Міжнародні економічні відносини
Освітня програма: Міжнародні економічні відносини

Затверджую
Завідувач кафедри Баула О.В.
«10» 06 2023 року

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Бриковець Ірині Сергіївни

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи “Організаційний механізм регулювання міжнародної торгівлі СOT”

Керівник роботи Савош Лариса Вікторівна к.е.н., доцент,
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом закладу вищої освіти від «27» грудня 2022 року № 972/01-02

2. Строк подання здобувачем вищої освіти кваліфікаційної роботи 05.06.2023р.

3. Вихідні дані до роботи: Статистичні публікації СOT та інших міжнародних фінансових організацій, дослідження іноземних фахівців, офіційний сайт СOT, щорічні аналітичні звіти.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ РЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ СOT

1.1. Економічна сутність поняття "організаційний механізм регулювання міжнародної торгівлі СOT

1.2. Історія створення та розвитку СOT

1.3. Правова база та положення СOT, що регулюють міжнародну торгівлю

1.4. Роль СOT у міжнародній торгівлі та її вплив на економічний розвиток країн

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ РЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ СOT

2.1. Дослідження діяльності СOT в різних сферах міжнародної торгівлі

2.2. Аналіз впливу СOT на торговельні відносини між країнами

2.3. Оцінка ефективності регулювання міжнародної торгівлі СOT

ВИСНОВКИ

5. Перелік графічного (ілюстративного) матеріалу

Лист 1. Мета, завдання, об'єкт та предмет дослідження. Лист 2. Економічна Сутність СOT. Лист 3.

Ключові елементи СOT. Лист 4. Історичний розвиток. Лист 5. Функції та цілі організації. Лист 6.

Експорт послуг України до ЄС та решти світу. Лист 7. Зміна структури експорту до ЄС за розділами

2013-2015 vs 2017-2019. Лист 8. Загальний індекс STRI для країн членів ЄС, 2020 та 2014 роки.

Лист 9.10 Оцінка ефективності регулювання міжнародної торгівлі СOT. Лист 11. Основні

рекомендації щодо підвищення ефективності діяльності СOT.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис	
		завдання видав	завдання прийняв
<i>Теоретичний розділ</i>	к.е.н., доцент Савош Л.В.		
<i>Аналітичний розділ</i>	к.е.н., доцент Савош Л.В.		
<i>Висновки та пропозиції</i>	к.е.н., доцент Савош Л.В.		

7. Дата видачі завдання «27» грудня 2022 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи бакалавра	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	<i>Обґрунтування теми</i>	<i>до 27.12.2022</i>	
2	<i>Огляд літератури із досліджуваної проблеми</i>	<i>до 16.01.2023</i>	
3	<i>Теоретичний розділ</i>	<i>до 14.02.2023</i>	
4	<i>Аналітичний розділ</i>	<i>до 14.03.2023</i>	
5	<i>Висновки та пропозиції</i>	<i>до 11.04.2023</i>	
6	<i>Формування списку використаних джерел</i>	<i>до 25.04.2023</i>	
7	<i>Формування додатків</i>	<i>до 09.05.2023</i>	
8	<i>Оформлення ілюстративного матеріалу</i>	<i>до 16.05.2023</i>	
9	<i>Нормоконтроль</i>	<i>до 23.05.2023</i>	
10	<i>Інструментальна перевірка на академічний плагіат</i>	<i>до 02.06.2023</i>	
11	<i>Представлення кваліфікаційної роботи бакалавра до захисту</i>	<i>до 05.06.2023</i>	

Здобувач вищої освіти

Бриковець І.С.
(прізвище та ініціали)

Керівник кваліфікаційної роботи

Савош Л.В.
(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Бриковець І.С. Організаційний механізм регулювання міжнародної торгівлі СОТ. Рукопис.

Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, двох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел.

Метою дослідження є обґрунтування теоретико-методичних та практичних аспектів організаційного механізму регулювання міжнародної торгівлі СОТ.

Об'єктом дослідження кваліфікаційної роботи бакалавра є організаційний механізм регулювання міжнародної торгівлі СОТ. Предметом дослідження є особливості регулювання міжнародної торгівлі СОТ.

У кваліфікаційній роботі бакалавра досліджено теоретичні аспекти організаційного механізму регулювання міжнародної торгівлі СОТ, а саме сутність поняття організаційний механізм регулювання міжнародної торгівлі СОТ, історію створення та розвитку СОТ, правову базу та положення СОТ, що регулюють міжнародну торгівлю, роль СОТ у міжнародній торгівлі та її вплив на економічний розвиток країн.

Проведено аналіз організаційного механізму регулювання міжнародної торгівлі СОТ, зокрема: дослідження діяльності СОТ в різних сферах міжнародної торгівлі, аналіз впливу СОТ на торговельні відносини між країнами, оцінка ефективності регулювання міжнародної торгівлі СОТ.

Результати кваліфікаційної роботи бакалавра мають теоретичне і прикладне значення у науково-дослідницькій та нормотворчій діяльності, а також в освітньому процесі для подальших досліджень сфери міжнародної торгівлі.

В процесі дослідження були використані такі методи: узагальнення, оцінки, порівняння, аналізу та синтезу, математико-статистичні методи тощо.

Ключові слова: СОТ, міжнародна торгівля, регулювання торгівлі, організаційний механізм, міжнародні відносини, торговельна політика.

ANNOTATION

Brykovets I.S. The WTO's organizational mechanism for international trade regulation. Manuscript.

The bachelor's qualification work consists of an introduction, two sections, conclusions and proposals, a list of used sources.

The purpose of the study is to substantiate the theoretical, methodological and practical aspects of the organizational mechanism of international trade regulation of the WTO.

The object of research of the bachelor's qualification work is the organizational mechanism of international trade regulation of the WTO. The subject of the study is the peculiarities of international trade regulation of the WTO.

The bachelor's qualification work examines the theoretical aspects of the organizational mechanism of international trade regulation of the WTO, namely the essence of the concept of the organizational mechanism of international trade regulation of the WTO, the history of the creation and development of the WTO, the legal basis and provisions of the WTO that regulate international trade, the role of the WTO in international trade and its influence on the economic development of countries.

An analysis of the WTO's organizational mechanism of international trade regulation was carried out, in particular: a study of the WTO's activities in various spheres of international trade, an analysis of the impact of the WTO on trade relations between countries, an assessment of the effectiveness of the WTO's international trade regulation.

The results of the bachelor's qualification work have theoretical and applied significance in research and rule-making activities, as well as in the educational process for further research in the field of international trade.

The following methods were used in the research process: generalization, evaluation, comparison, analysis and synthesis, mathematical and statistical methods, etc.

Key words: WTO, international trade, trade regulation, organizational mechanism, international relations, trade policy.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	7
ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ РЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ СОТ	12
1.1.Економічна сутність поняття "організаційний механізм регулювання міжнародної торгівлі СОТ	12
1.2. Історія створення та розвитку СОТ	16
1.3.Правова база та положення СОТ, що регулюють міжнародну торгівлю	22
1.4. Роль СОТ у міжнародній торгівлі та її вплив на економічний розвиток країн	27
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ РЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ СОТ	31
2.1.Дослідження діяльності СОТ в різних сферах міжнародної торгівлі	31
2.2.Аналіз впливу СОТ на торговельні відносини між країнами	39
2.3.Оцінка ефективності регулювання міжнародної торгівлі СОТ	48
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	61

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ГАТС – Генеральна угода з торгівлі послугами.

ГАТТ – Генеральна угода з тарифів і торгівлі.

ЄС – Європейський Союз.

МВФ - Міжнародний валютний фонд.

МТО - Міжнародна торговельна організація.

ООН – Організація Об'єднаних Націй.

СОТ - Світова організація торгівлі.

США – Сполучені Штати Америки.

ПВЗВТ- Поглиблена і всеохолююча зона вільної торгівлі між Україною Та ЄС

ВСТУП

Актуальність теми. Міжнародна торгівля є одним із ключових факторів економічного зростання, забезпечуючи доступ до нових ринків, збільшення обсягів продажу товарів та послуг, а також сприяючи інноваціям та передачі технологій. Однак, існує ряд складнощів і проблем, що виникають у процесі міжнародної торгівлі, таких як торговельні бар'єри, дисбаланси в зовнішньоекономічних відносинах, протекціонізм, недостатня координація торговельних політик між країнами та інші.

У зв'язку зі зростанням глобальних економічних зв'язків зовнішня торгівля є ключовим фактором розвитку кожної країни. Незалежно від вектора свого розвитку держава повинна регулювати та координувати свої дії з іншими зовнішньоекономічними суб'єктами і підтримувати принципи міжнародних угруповань, до яких вона належить. Активна зовнішньоторговельна політика є чинником тривалого зростання економіки та її інноваційного розвитку.

Коллективні рішення щодо правил у міжнародній торгівлі приймаються в СОТ. Зараз, не тільки в Україні, але й за її межами, механізм застосування захисних інструментів передбачає етап інтенсивної модернізації, що пов'язано з пошуком більш ефективних методів та форм, враховуючи вимоги адаптації до правил та стандартів СОТ та процесів інтеграції.

У цьому контексті Світова організація торгівлі (СОТ) виконує ключову роль у регулюванні та сприянні міжнародній торгівлі. Вона забезпечує створення правової бази, визначає правила торгівлі, сприяє усуненню торговельних бар'єрів та розвитку справедливих торговельних відносин між країнами.

Однак, у зв'язку зі зростанням геополітичних напруг та змінами в світовій економічній ситуації, тема організаційного механізму регулювання міжнародної торгівлі СОТ набуває особливої актуальності. Проблеми, пов'язані з торговельними суперечками, тарифними війнами, нерівними умовами конкуренції, недостатньою прозорістю та ефективністю міжнародних

торговельних правил, стають предметом жвавих дискусій та потребують нових підходів у регулюванні.

Також слід зазначити, що Україна, як країна зі значним потенціалом зовнішньоекономічного розвитку, також стикається з викликами та можливостями, пов'язаними з міжнародною торгівлею. Дослідження організаційного механізму регулювання міжнародної торгівлі СОТ з урахуванням українського контексту має велике значення для визначення оптимальних стратегій розвитку зовнішньої торгівлі та міжнародного співробітництва.

Отже, актуальність дослідження організаційного механізму регулювання міжнародної торгівлі СОТ полягає у необхідності розуміння та аналізу механізмів, правил та принципів, які лежать в основі міжнародної торгівлі, з метою забезпечення стабільного та справедливого розвитку глобальної економіки та досягнення взаємовигідних відносин між країнами.

Теоретичною основою дослідження стали праці вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема таких, як: В.Г. Андрійчук, І.Г. Бережнюк, С.О. Біла, І.Ю. Гужва, Л.М. Дядяєва, К.В. Костина, В.П. Мартинюк, Т.М. Мельник, А.З. Мовсесян, С.Г. Осика, Б.М. Одягайло, І.І. Павленко, Н.А. Навроцька, К.М. Родрігес, Ю.А. Сакур, С.С. Станицький, О.В. Стрекаль, В.П. Царьов, Б.Г. Чіріков, А.В. Чуб, А.І. Яковлев та інші.

Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретико-методичних та практичних аспектів організаційного механізму регулювання міжнародної торгівлі СОТ.

Цільова спрямованість роботи зумовила необхідність вирішення таких завдань:

- визначення та опис організаційного механізму регулювання міжнародної торгівлі СОТ;
- дослідження історії створення та розвитку СОТ;
- аналіз правової бази та положення СОТ, що регулюють міжнародну торгівлю

- вивчення ролі СОТ у міжнародній торгівлі та її вплив на економічний розвиток країни;
- дослідження діяльності СОТ в різних сферах міжнародної торгівлі;
- аналіз впливу СОТ на торговельні відносини між країнами;
- оцінка ефективності регулювання міжнародної торгівлі СОТ.

Об'єкт дослідження - організаційний механізм регулювання міжнародної торгівлі СОТ.

Предмет дослідження - особливості регулювання міжнародної торгівлі СОТ.

Методологічна база дослідження кваліфікаційної роботи на тему "Організаційний механізм регулювання міжнародної торгівлі СОТ" включає такі методи: діалектичний метод (використовувався для уточнення економічної сутності міжнародної торгівлі та аналізу основних принципів та завдань СОТ), методи аналізу та синтезу (використовувалися для проведення аналізу позитивних та негативних чинників зовнішньої торгівлі товарами України та ідентифікації основних аспектів регулювання міжнародної торгівлі СОТ), статистичні методи (включали групування, аналіз динаміки та структурних зрушень, побудову статистичних таблиць та графіків для проведення аналізу зовнішньої торгівлі товарами України з країнами Європейського Союзу), методи математичного моделювання (використовувалися для моделювання розвитку зовнішньої торгівлі України та прогнозування можливих наслідків регулювання міжнародної торгівлі СОТ), системний аналіз (використовувався для визначення напрямків активізації зовнішньої торгівлі товарами України з країнами Європейського Союзу, що дозволило оцінити взаємозв'язок різних факторів та виявити системні залежності). Крім того, в дослідженні також використовувалися інші загальнонаукові та специфічні методи, такі як аналіз документів, порівняння, логічний аналіз, експертні оцінки та інші, що допомагали розкрити організаційний механізм регулювання міжнародної торгівлі СОТ з більш повнотою та обґрунтованістю.

Інформаційну базу роботи формують законодавчі та нормативні акти; статистичні та фінансові дані динаміки торгівлі між Україною та ЄС; результати соціологічних досліджень та фактологічні дані розміщені у спеціалізованих виданнях, монографічні дослідження.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ РЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ СОТ

1.1. Економічна сутність поняття "організаційний механізм регулювання міжнародної торгівлі СОТ"

Організаційний механізм регулювання міжнародної торгівлі Світовою організацією торгівлі визначається як комплекс структур, процедур, правил та інструментів, що використовуються для регулювання та сприяння міжнародній торгівлі між країнами-членами СОТ.

Цей механізм має на меті створення правової основи та установлення прозорих, справедливих та недискримінаційних умов для здійснення міжнародної торгівлі. Він визначає правила і процедури щодо митних тарифів, нетарифних бар'єрів, санітарних та фітосанітарних норм, прав і захисту інтелектуальної власності, а також урегульовує спори та конфлікти, що виникають у міжнародній торгівлі.

Світова Організація Торгівлі є міжнародним організаційним механізмом, який створено з метою забезпечення виконання правових документів, прийнятих під час Уругвайського раунду переговорів та створення бази для подальших угод щодо міжнародної торгівлі товарами та послугами [1, с. 4].

Організація функціонує для досягнення принципів додаткової відкритості та прозорості у торговельних відносинах між державами, зниження торговельних бар'єрів, підвищення рівня захисту прав інтелектуальної власності, а також забезпечення зручності та безпеки міжнародної торгівлі. Організація сприяє укладенню та виконанню міжнародних торговельних угод та домовленостей між країнами, що слугує розвитку міжнародної торгівлі та економіки загалом. Крім того, організація забезпечує механізми розгляду спорів та конфліктів між країнами у сфері міжнародної торгівлі та пошуку шляхів їх вирішення на основі правових принципів.

Організаційний механізм регулювання міжнародної торгівлі СОТ - це система міжнародних договорів та правил, які встановлюють правові норми, які застосовують умови міжнародної торгівлі товарами та послугами між країнами-членами СОТ. Механізм СОТ містить у собі різноманітні правові інструменти, які служать для регулювання міжнародної торгівлі, такі як договори, правила, процедури, механізми розгляду спорів і тощо [2, с. 171].

Система міжнародних договорів та правил, що регулюють умови міжнародної торгівлі між країнами-членами СОТ, базується на ряді правових документів, які були укладені за результатами переговорів та узгодження між країнами.

Найважливішим документом є Угода про заснування СОТ, яка встановлює правила та процедури, що стосуються міжнародної торгівлі, а також функції та повноваження органів СОТ. Крім того, в рамках СОТ приймаються різні додаткові документи, такі як договори, протоколи, рішення, рекомендації, які застосовуються в конкретних аспектах міжнародної торгівлі.

Серед основних правил, які встановлюються цими документами, можна виділити такі:

1. Принцип взаємозалежності національних режимів є одним із ключових засад СОТ, який установлює встановлений режим торгівлі між країнами на основі взаємозалежності. Відповідно до цього принципу країни-члени СОТ повинні надавати іншим країнам режим, який є у країні з найкращими умовами торгівлі. Це означає, що якщо країна А надає певну пільгу країні Б, то вона має надати цю ж саму пільгу всім іншим країнам-членам СОТ.

Відповідно до принципу взаємності, країни-члени СОТ не можуть надавати пільг одній країні, не надаючи їх іншим країнам-членам СОТ. Це забезпечує рівні умови для всіх країн, які беруть участь у міжнародній торгівлі, і підтримує здорову конкуренцію між країнами.

Принцип взаємозалежності національних режимів також зниження тарифних бар'єрів і сприяння розвитку міжнародної торгівлі. Зміна митних бар'єрів між країнами-членами СОТ в результаті застосування цього процесу

зростання економічного зростання, створення нових робочих місць і підвищення добробуту в різних країнах.

2. Зниження митних бар'єрів є єдиним з ключових місць СОТ, потім вони є головною перешкодою для вільної міжнародної торгівлі. Для досягнення цієї мети СОТ проводять регулярні переговори між країнами-членами, на яких вони домовляються про зниження митних ставок на взаємні товари і послуги [3, с. 32].

Це досягається за допомогою тарифних знижок, які зараз повідомляються за договорами про взаємне зниження митних ставок між двома або більшою кількістю країн. СОТ розглядає інші методи зниження митних бар'єрів, такі як узгодження технічних стандартів та норм, що застосовуються в різних країнах, що може зменшити потребу у проведених митних перевірках також та відмовити технічні перешкоди для торгівлі.

Зниження митних бар'єрів зазвичай призводить до збільшення міжнародної торгівлі товарами та послугами, що, у своєму випадку, може мати позитивний вплив на економічний розвиток країни-учасниці. Однак зниження митних ставок також може стати причиною посилення конкуренції між виробниками та зниження рівня захисту вітчизняних виробників, що може мати негативний вплив на певні сектори економіки [4, с. 41].

СОТ проводить моніторинг та аналіз стану міжнародної торгівлі, організовує переговори та вирішує торгові повідомлення між країнами-членами. Організація встановлює правила взаємодії між країнами та їхніми підприємствами, а також проводить заходи щодо захисту інтелектуальної власності та прав людини в контексті міжнародної торгівлі.

Організаційний механізм СОТ має наступні ключові елементи (таблиця 1.1) [5, с. 21].

Таблиця 1.1. Ключові елементи СОТ

Міністерська конференція	Це найвищий орган СОТ, в якому беруть участь представники урядів країн-членів. Вона збирається раз на два роки для обговорення ключових питань торгівлі і прийняття рішень.
Рада товарів	Це орган СОТ, який відповідає за моніторинг і аналіз торгових політик країн-членів, обговорення спорів та вирішення торгових питань. Вона засідає постійно і зустрічається для обговорення актуальних питань.
Секретаріат	Центральний апарат СОТ, який надає технічну підтримку і адміністративні послуги органам СОТ і країнам-членам. Він допомагає здійснювати зв'язок між різними органами СОТ і забезпечує потрібну інформацію та документацію.
Урегулювання спорів	СОТ має процедуру для вирішення спорів між країнами-членами. Цей механізм дозволяє країнам звернутися до СОТ зі скаргою на іншу країну, якщо вони вважають, що їхні торгові права порушуються. Рішення приймається незалежними панелями арбітрів і може бути обов'язковим для країн-учасниць.
Технічна допомога і розвиток	СОТ також надає технічну допомогу розвиваючимся країнам для підтримки їхньої участі в міжнародній торгівлі і виконання вимог СОТ. Це може включати надання фінансової підтримки, навчання та консультивання з питань торговельної політики.

Організаційний механізм регулювання міжнародної торгівлі СОТ допомагає забезпечити рівні умови торгівлі для всіх країн-членів і сприяє створенню більш відкритої, прозорої та передбачуваної системи міжнародної торгівлі.

Усі країни-члени СОТ зобов'язані дотримуватися правил, установлених організацій, що сприяють зниженню торговельних бар'єрів та створенню рівних умов для всіх учасників міжнародної торгівлі. Для забезпечення цього СОТ проводить регулярний моніторинг дотримання правил країнами-членами та здійснює заходи щодо їхнього дотримання. Крім того, організація надає

підтримку країнам-членам у побудові відкритих та конкурентоспроможних економік [6, с. 543].

Основна мета СОТ створює відкриті ринки для міжнародної торгівлі, зниження торговельних бар'єрів та встановлені правила конкуренції між країнами-членами. Для досягнення цих цілей СОТ забезпечує діяльність країн-членів за допомогою моніторингу та спільного перегляду їх торговельної політики, регулювання торгівлі товарами та послугами за допомогою договору про зони вільної торгівлі та договору про партнерство, а також вирішення спорів між країнами-членами СОТ [7, с. 7].

Організаційний механізм СОТ дозволяє забезпечити стійкий розвиток міжнародної торгівлі, знизити торговельні бар'єри та сприяти економічному розвитку країн-членів.

1.2. Історія створення та розвитку СОТ

Світова організація торгівлі (СОТ) була заснована 1 січня 1995 року на зміну Генеральному договору про митну тарифікацію та торгівлю (ГДМТТ). Головною метою СОТ є підвищення міжнародної торгівлі та зниження торговельних бар'єрів між країнами [8, с. 5].

Історія створення СОТ пов'язана з утворенням Міжнародної угоди про загальні митні тарифи та торгівлю (ГАТТ), яка була укладена в 1947 році. ГАТТ визначала правила для міжнародної торгівлі знижки та митні тарифи. З часом до ГАТТ приєдналася більшість країн світу.

У 1986 році почалися переговори про створення нової організації, яка замінила ГАТТ. У 1994 році була укладена Угода про Світову організацію торгівлі, яка стала остаточним кроком до створення СОТ. Угода про СОТ була ратифікована більшістю країн світу, а 1 січня 1995 року СОТ розпочала свою діяльність [9, с. 39].

Після прийняття Акту у Марракеші у 1994 році СОТ зайняла важливе місце у світовій міжнародній торгівлі. протягом наступних років СОТ активно залучалася до розширення своєї членської бази. У 2001 році країни, які раніше належали до Генеральної угоди про мито та торгівлю (ГУМТ), також стали членами СОТ. Це дозволило розширити сферу застосування правил СОТ на нові країни та ринки.

У 1995 році СОТ відбулося нове розширення СОТ: учасниками організації стали Палау, Мікронезія та Маршаллові острови. У тому ж році було підписано угоду про створення Європейського економічного простору, яка об'єднала ЄС та три країни Європейської асоціації вільної торгівлі. Вона була перетворена на постійну організацію зі штаб-квартирою в Женеві, Швейцарія.

У 1999 році учасниками СОТ стали Киргизстан, Таджикистан і Вірменія. У тому ж році відбулася конференція в Сіатлі, де була спроба розпочати новий раунд переговорів із розширенням торговельних можливостей для розвитку країн та зменшення тарифів. Однак конференцію проводили масові протести і вуличні заворушення, що призвело до зриву переговорів.

У 2001 році відбулася конференція в Дохі, на якій було досягнуто домовленості щодо нового раунду переговорів - Раунду Доха. Його призначення стало зменшенням тарифів на товари та послуги, сприяння розвитку країн-членів та зменшення нерівностей між розвинутими країнами. Однак переговори стали дуже складними, і наразі Раунд Доха є незавершеним.

У 2001 році СОТ затвердила Мінську домовленість, яка визначила правила вступу нових країн до організації.

Протягом 2000-х років СОТ став активно проводити переговори про лібералізацію міжнародної торгівлі та зниження митних бар'єрів. У 2001 році був укладений Раунд Доха, що передбачав важливі переговори про зниження мит та інші бар'єри для вільної торгівлі. Проте, через різні проблеми в переговорах, Раунд Доха до сьогодні не був успішно завершений [30, с. 178].

У 2013 році СОТ виклала важливу угоду про спрощення митних процедур та зниження адміністративних бар'єрів, що дозволить підприємству

більш ефективно займатися міжнародною торгівлею. Однак, СОТ все ще зустрічає виклики у вашій діяльності, зокрема пов'язані із забезпеченням розвитку країни, що менш розвинені економічно, і зменшенням впливу міжнародної торгівлі на довкілля.

З часом створення СОТ її роль у світовій торгівлі значно зросла. У 2013 році до СОТ приєдналися Афганістан, Ірак та Ємен. Відтоді СОТ стала організацією з 164 членів. СОТ є механізмом, який забезпечує вільну та справедливую торгівлю між країнами, сприяє зменшенню бар'єрів для торгівлі та розвиває економічний розвиток країни.

Сьогодні СОТ налічує 164 країни-члени. Організація продовжує працювати над зменшенням тарифів та неприйняттям дискримінаційних умов у міжнародній торгівлі. Крім того, СОТ активно працює над регулюванням спорів між країнами-членами та підтримки узгодженню міжнародних правил торгівлі

За останні кілька десятиліть СОТ розширила його функції, включаючи питання інтелектуальної власності, послуг, інвестицій тощо [10, с. 600]

На сьогоднішній день СОТ є однією з провідних міжнародних організацій економічного спрямування, членами якої є понад 164 країн світу, які контролюють близько 96% світового товарообороту.

Організація продовжує працювати над зменшенням тарифів та неприйняттям дискримінаційних умов у міжнародній торгівлі. Крім того, СОТ активно працює над регулюванням спорів між країнами-членами та підтримки узгодженню міжнародних правил торгівлі.

Основними завданнями СОТ є сприяння розвитку вільної та відкритої міжнародної торгівлі, зниження торговельних бар'єрів, забезпечення розуміння та застосування міжнародних торгових правил, вирішення торговельних конфліктів та сприяння ефективному функціонуванню світової економіки. Організація працює за принципом консенсусу, яке рішення приймаються на основі домовленості всіх держав-членів.

За час існування СОТ було підписано понад 400 угод, які регулюють різні аспекти міжнародної торгівлі, включаючи зниження, забезпечення охорони

прав інтелектуальної власності, боротьбу зі зловживанням антидемпінговими заходами та інші. Крім того, СОТ веде переговори щодо нових угод, зокрема про зниження мит, регулювання торгівлі та ін.

Незважаючи на успіхи, СОТ також зустрічається з критикою з боку деяких країн та громадських організацій. Деякі з претензій стосуються того, що СОТ не приділяє достатніх зусиль для зменшення нерівностей між розвинутими та країнами, що розвиваються. Тоді як інші звинувачують організацію в тому, що вона направлена на розвиток великих транснаціональних корпорацій. Однак СОТ продовжує розробляти та застосовувати правила, що регулюють міжнародну торгівлю, і відіграє справді важливу роль у підтримці відкритого та прозорого міжнародного торговельного режиму [11, с. 131].

Останні кілька років функції СОТ зазнали змін і вийшли за рамки торговельних відносин, незважаючи на її початкове призначення.

Преамбула Марракеської Угоди про утворення СОТ визначає її цілі, які включають підвищення рівня життя, створення робочих місць, підвищення доходів та попиту, розвиток виробництва та торгівлі товарами та послугами на міжнародному рівні, раціональне використання світових ресурсів, захист довкілля та забезпечення малорозвиненим та країнам, що розвиваються і беруть участь у міжнародній торгівлі, що відповідає їх потребам у розвитку.

У загальному висновку, СОТ є важливим міжнародним форумом для сприяння та регулювання міжнародної торгівлі. Її історія свідчить про поступовий прогрес у скороченні торговельних бар'єрів та встановленні правил, хоча вона також стикається з новими викликами у сучасному світі.

Світова організація торгівлі сприяє розвитку культури конкуренції та зменшує обмеження міжнародної торгівлі, що зрештою приносить користь споживачам. Найбільш очевидною перевагою вільної торгівлі для споживача є зниження вартості життя. Це стало можливим завдяки зниженню протекціоністських торговельних бар'єрів, що призводить до здешевлення імпортованих товарів і послуг, а також продукції вітчизняного виробництва, у процесі виробництва якої використовуються імпортовані компоненти [12, с. 7].

Безсумнівно, вільна торгівля пропонує ширший вибір товарів і послуг, і це є значною перевагою. Конкуренція із зовнішніми суб'єктами веде до кращого внутрішнього виробництва, що перетворюється на кращу якість продукції та нижчі ціни для споживачів.

Зростання торгівлі призвело до розвитку нових технологій, одним з таких прикладів є мобільний зв'язок. Зростання експорту місцевих товарів не тільки підвищує доходи виробників, але й збільшує податкові надходження до бюджету, що в кінцевому підсумку призводить до зростання добробуту та доходів усього населення.

Переваги з точки зору економіки.

Вплив вільної торгівлі на споживачів, виробників і державу непросто визначити. Усунення торговельних бар'єрів сприяє розширенню торгівлі, що, у свою чергу, призводить до підвищення доходів громадян і держави.

Відомо, що розширення торгівлі протягом тривалого періоду створює більше робочих місць в експортному секторі економіки. Однак у короткостроковій перспективі конкуренція між вітчизняними та іноземними виробниками може призвести до тимчасового скорочення робочих місць.

Дотримуючись принципів Світової організації торгівлі, країна може покращити свою зовнішньоекономічну діяльність шляхом зменшення як тарифних, так і нетарифних торговельних бар'єрів. Підхід недискримінації, передбачуваності та прозорості в економіці не тільки залучає партнерів і збільшує обсяг торгівлі, але також оптимізує бізнес-операції, зменшує витрати та створює сприятливий клімат для торгівлі та інвестицій, що в кінцевому підсумку призводить до зростання капіталу втікають в країну [13].

Переваги політики.

Уряд має широкі можливості захиститися від впливу лобістських груп, забезпечуючи реалізацію державної політики, яка приносить користь усім секторам економіки, а не лише окремим, тим самим запобігаючи будь-яким викривленням конкурентного середовища.

Докладаються зусиль для боротьби з корупцією та вдосконалення законодавчої системи з метою залучення більше інвестицій у країну. Використання нетарифних обмежень, таких як імпорتنі квоти, було пов'язане з потенційною корупцією серед чиновників, які розподіляють ці квоти. Щоб вирішити цю проблему, Світова організація торгівлі зараз вживає заходів щодо зменшення та скасування багатьох із цих квот [14, с. 194].

На політичну ситуацію можна позитивно вплинути, сприяючи прозорості та відкритості інформації, запроваджуючи чіткі критерії безпеки та регульовані стандарти, а також застосовуючи принцип недискримінації. Ці заходи можуть допомогти обмежити потенціал для лобістських рішень і маніпуляцій.

Система СОТ надає кілька переваг для відносин між державами.

Надаючи кожній країні рівні права голосу, Світова організація торгівлі (СОТ) обмежує можливості домінуючих економічних держав диктувати умови. Принцип недискримінації гарантує, що кожен учасник не зобов'язаний укладати торгові угоди з усіма своїми численними партнерами. Натомість узгоджені умови автоматично поширюються на кожного члена СОТ.

Світова організація торгівлі створила систему, яка виявилася ефективним засобом вирішення торгових суперечок. Система передбачає зобов'язання утримуватися від здійснення односторонніх дій. Кожен спір розглядається в кожному окремому випадку з урахуванням чинних стандартів і правил. Після винесення вердикту країни зосереджуються на його виконанні та потенційному перегляді норм і правил шляхом переговорів. Угоди, укладені СОТ, створюють правову основу, яка забезпечує чіткі рішення [15, с. 171].

Конструктивний механізм вирішення суперечок, який забезпечує система СОТ, не тільки зміцнює міжнародну стабільність і співпрацю, але й сприяє безперешкодній торгівлі.

1.3. Правова база та положення СОТ, що регулюють міжнародну торгівлю

Створення СОТ було значним проривом у розвитку інституційного регулювання світової торгівлі. Адже, до цього ГАТТ обмежувався в основному регулюванні торгових аспектів міжнародних економічних відносин. У порівнянні з ГАТТ, СОТ розширила його повноваження на нові аспекти, такі як інвестиції, торгівля послугами, а також торговельні аспекти прав інтелектуальної власності [4].

Один із недоліків ГАТТ було положення про вибіркове застосування, тому що деякі члени не виконували свої обов'язки добросовісно. Крім того, ГАТТ не має ефективних процедур для вирішення спорів. У порівнянні з ГАТТ, СОТ не тільки підвищила рівень дисципліни відносно багатьох сторонніх торговельних правил, але також запровадила ефективний механізм вирішення спорів. Крім того, якщо СОТ був створений на основі ГАТТ, ці дві організації відрізняються за способом створення, обсягом функцій та структурою. Тому можна стверджувати, що СОТ не є просто розширенням ГАТТ, а натомість повністю замінила попередню структуру і має дещо інший характер.

Під час функціонування ГАТТ було проведено вісім раундів багатосторонніх переговорів, спрямованих на скасування тарифних обмежень, лібералізацію торгівлі та зниження митних зборів.

Марракеська угода є основним рамковим документом СОТ.

Згідно з Угодою, цілями Організації є:

- підвищення рівня життя,
- забезпечення повної зайнятості та значного та постійного зростання реального доходу й ефективного попиту,
- розширення виробництва товарів та послуг і торгівлі ними з урахуванням оптимального використання світових ресурсів відповідно до цілей сталого розвитку;

- прагнення захистити й зберегти навколишнє середовище та поліпшити засоби для досягнення цього в такий спосіб, який є сумісним з їхніми відповідними потребами та інтересами на різних рівнях економічного розвитку [8, с. 5].

Функціями СОТ є:

1. Сприяння виконанню, адмініструванню, реалізації положень та досягненню цілей цієї Угоди та багатосторонніх торговельних угод, а також забезпечення рамок для виконання, реалізації торговельних угод з обмеженим колом учасників та для адміністрування.

2. Забезпечення платформи для проведення переговорів між її членами стосовно багатосторонніх торговельних відносин з питань, які регулюються угодами, як зазначено в додатках до цієї Угоди. За рішенням Конференції міністрів СОТ також може надавати майданчик для подальших переговорів між її членами стосовно їхніх багатосторонніх торговельних відносин, а також рамки для впровадження результатів таких переговорів.

3. Адміністрування Домовленості про правила та процедури вирішення спорів.

4. Адміністрування Механізму огляду торговельної політики.

5. Співробітництво з Міжнародним валютним фондом і Міжнародним банком реконструкції та розвитку та його філіалами для досягнення більшої узгодженості у формуванні глобальної економічної політики, у разі необхідності [9, с. 39].

Членами СОТ є 164 країни та окремі митні території, на яких припадає 98 % світової торгівлі. Ще 22 країни ведуть переговори щодо вступу до СОТ та наразі мають статус спостерігача: Алжир, Андорра, Азербайджан, Багамські острови, Білорусь, Бутан, Боснія і Герцеговина, Коморські острови, Кюрасао, Екваторіальна Гвінея, Ефіопія, Ватикан, Іран, Ірак, Ліванська республіка, Лівія, Сан-Томе і Принсіпі, Сербія, Сомалі, Південний Судан, Судан, Сирія, Східний Тимор, Туркменістан, Узбекистан. Міжнародні організації також мають статус спостерігачів органів та комітетів СОТ. Метою призначення такого статусу

спостерігача для міжнародних організацій у СОТ є надання можливості цим організаціям проводити в них обговорення питань, що їх безпосередньо цікавлять [18, с. 67].

Конференція міністрів є найвищим керівним органом СОТ, який збирається принаймні раз на два роки і включає міністрів торгівлі або закордонних справ членів СОТ. Генеральна Рада проводить поточне управління діяльністю організації та контролює виконання угод та рішень Конференції міністрів, засідаючи в штаб-квартирі в Женеві за участю представників усіх членів СОТ. Крім того, Генеральна Рада координує роботу двох спеціальних органів: Орган з питань огляду торговельної політики та Орган з питань вирішення спорів. Ради з ключових сфер торгівлі, такі як: Рада з торгівлі товарами, Рада з торгівлі послугами та Рада з торговельних аспектів прав інтелектуальної власності, а також комісії, робочі та переговорні групи, комісії для розгляду окремих аспектів міжнародної торгівлі функціонують під загальним керівництвом Генеральної Ради [19, с. 41].

Секретаріат, розташований у Женеві, є органом, який забезпечує поточну діяльність СОТ. На його чолі стоїть Генеральний директор СОТ. З 1 березня 2021 року Нгозі Оконджо-Івеала (Ngozi Okonjo-Iweala) стала сьомим Генеральним директором СОТ, ставши першою жінкою африканкою, яка обіймає посаду Генерального директора [20, с. 320].

Організація здійснює свою діяльність на основі Марракеської угоди про створення СОТ, що складається з п'яти документів: Установчої угоди, Генеральної угоди з тарифів та торгівлі (ГАТТ), Угоди про технічні бар'єри в торгівлі, Угоди про правила походження товарів та Угоди про процедури рішення.

Джерелами регуляторних норм у сфері механізмів організації міжнародної торгівлі СОТ є:

- Марракеська угода про заснування СОТ;
- протоколи про приєднання країн до СОТ [21, с. 469].

Основні принципи і правила ГАТТ/СОТ:

- торгівля без дискримінації, тобто взаємне надання режиму найбільшого сприяння у торгівлі і взаємне надання національного режиму товарам і послугам іноземного походження;

- регулювання торгівлі переважно тарифними методами;

- відмова від використання кількісних і інших обмежень;

- транспарентність торговельної політики;

- вирішення торговельних спорів шляхом консультацій, переговорів і т.д.

[22, с. 86].

Розглянемо принципи світової торговельної системи (СОТ). У міжнародних торговельних відносинах не повинно бути жодної форми дискримінації. Замість цього, відносини між країнами повинні будуватися на принципах «нації найбільшого сприяння» та «національного режиму». Поступова лібералізація торгівлі, зменшення торговельних бар'єрів та їх усунення на основі переговорів є також масовими принципами. Інші принципи, такі як передбачуваність, забезпечення більшої конкуренції та сприяння розвитку та економічним реформам, також грають важливу роль у міжнародній торгівлі [24, с. 70].

Питання забезпечення недискримінації є ключовим у міжнародних економічних відносинах, і двосторонні та багатосторонні торговельні угоди фактично стосуються двох основних типів дискримінації.

Перший тип відбувається в неоднаковому ставленні до двох різних торговельних партнерів, коли товари, послуги, продавці чи інвестори, що виходять з однієї держави, мають менш сприятливий режим у торгівлі, ніж подібні товари, послуги, продавці чи інвестори, що виходять з іншої держави. Заборона цього типу дискримінації закладена в принципі нації найбільшого сприяння, що вимагає надання однаково сприятливого режиму для товарів, послуг, продавців чи інвесторів незалежно від походження держави.

Існує ще один тип дискримінації, який виникає в тому, що імпорتنі товари та послуги надаються менш сприятливим режимом, ніж подібні

вітчизняні товари та послуги на національному ринку. Існує безліч форм такої дискримінації, що, як іронізує професор Дж. Джексон, здається, є одним з основних людських інстинктів [20, с. 86]. Щоб захистити своїх виробників, державам необхідно мати певну гнучкість у міжнародних економічних відносинах.

Застосування режиму найбільшого сприяння не обмежує можливості держави щодо впровадження заходів, спрямованих на надання переваг національним виробникам та вітчизняним товарам порівняно з іноземними виробниками та імпортованими товарами. Національний режим стоїть на заваді протекціоністської політики, забезпечуючи імпортованим товарам та іноземним виробникам рівні можливості для конкуренції за місце або збільшення на внутрішньому ринку держави [25, с. 21].

Обидва принципи, які працюють у міжнародній торгівлі, не встановлюють конкретних правил, а відсилають до наявної практики. Це є основною характеристикою правового та політичного аспектів міжнародної торгівлі, і вони реалізовані в системі ГАТТ/СОТ з метою запобігання ухиленню держави від зобов'язань щодо тарифних поступок та забезпечення доступу на ринки.

Однак, важливо відзначити, що існує концептуальна різниця між цими двома принципами. Режим найбільшого сприяння визначає свій конкретний змісту посиляючись на договори з іншими державами, односторонні акти або практика з режиму торгівлі інших держав. Є договори які не підходять під визначення такого змісту: в силу принципу *inter alios acta*, зокрема статей 34 і 35 Віденської конвенції про право міжнародних договорів, та самого характеру принципу найбільшого сприяння спеціальні режими, обмежені лише двосторонніми відносинами, або торговельні режими з обмеженим колом учасників. Вони, як правило, не можуть враховуватися при визначенні змісту клаузули режиму найбільшого сприяння.

Режим найбільшого сприяння для визначення свого конкретного змісту відсилає до договорів з іншими державами, односторонніх актів чи практики

режиму торгівлі таких інших держав. Однак не всі договори можуть вплинути на визначення такого змісту, через принцип *inter alios acta*, зокрема статей 34 і 35 Віденської конвенції про право міжнародних договорів, та саму природу принципу найбільшого сприяння.

1.4. Роль СОТ у міжнародній торгівлі та її вплив на економічний розвиток країн

СОТ відіграє ключову роль у регулюванні міжнародної торгівлі. Організація була створена з метою сприяння вільній торгівлі між країнами-членами та підвищення рівня економічного розвитку країни через збільшення товарообігу та залучення іноземних інвестицій.

Існує різне бачення ролі, яку СОТ потрібно грати у світовій економіці. Згідно з одним поглядом, який був висловлений відразу після прийняття пакету Уругвайського раунду 15 грудня 1993 року та відображений у заявах міністрів у Марракеші, СОТ є організацією, яка замінила «мертвонароджену» Міжнародну торговельну організацію, передбачену Гаванським статутом, і стала «відсутньою цеглиною» третього Бреттон-Вудського інституту [1, с. 4].

З іншого боку, за деякими експертами, «СОТ не має більшої реальної влади, ніж ГАТТ під час попереднього угоду», і нова організація «не повинна відрізнятися за характером від існуючого Секретаріату ГАТТ та не повинна стати більшою і дорожньою організацією» [1, с. 4].

Різні думки про значення СОТ відображають політичний контекст, у якому вони були висловлені, але вони також відображають різні очікування, що сформувалися країнами-учасниками з самого початку. Офіційні документи СОТ забезпечують кілька основних функцій, зокрема:

- допомагають реалізувати, використовувати, функціонувати та досягати цілей правових документів, включень до додатків Угоди СОТ та результатів подальших багатосторонніх переговорів;

- є форумом для переговорів щодо питань, що регулюють діючими багатосторонніми торговельними договорами, та щодо подальшого розвитку багатосторонніх торговельних відносин між учасниками;
- управляють рішенням спорів між членами СОТ;
- керують подальшим переглядом торговельної політики членів;
- співпрацюють з МВФ та Світовим банком [2, с. 171].

Основні цілі СОТ, які були офіційно проголошені в преамбулі Угоди про створення СОТ, включають підвищення рівня життя та зростання реальних доходів у країнах-учасниках, забезпечення повної зайнятості, розширення виробництва і торгівлі та оптимальне використання світових ресурсів. У порівнянні з ГАТТ ці мети були визначені більш чітко, враховуючи їхню діяльність у сфері послуг [26, с. 96]

Крім того, СОТ ставить перед собою нові завдання, такі як забезпечення сталого розвитку шляхом оптимального використання світових ресурсів, підтримку охорони навколишнього середовища з урахуванням різних рівнів розвитку національної економіки, допомоги країнам, які розвиваються, особливо менш розвинутим, у наданні їм кращої частини в міжнародній торгівлі та забезпечення сталого функціонування інтегрованої багатосторонньої торговельної системи, впровадження результатів попередніх заходів, спрямованих на лібералізацію торгівлі, а також усіх результатів Уругвайського раунду багатосторонніх торгових переговорів.

Отже, підсумуємо проведений аналіз щодо ролі СОТ регуляції міжнародної торгівлі.

Однією з основних ролей СОТ є створення сприятливих умов для міжнародної торгівлі шляхом зниження тарифних та нетарифних бар'єрів. Це сприяє збільшенню товарообігу та залученню іноземних інвестицій в країну. Крім того, СОТ відіграє важливу роль у розвитку імпортно-експортної інфраструктури та забезпечує допомогу країнам-членам у здійсненні митної та інших процедур, пов'язаних з міжнародною торгівлею.

Також СОТ забезпечує створення стандартів та правил, що регулюють міжнародну торгівлю, що сприяє зменшенню можливостей маніпуляцій та лобіювання рішень на користь окремих компаній або країн. Це забезпечує більшу прозору та недискримінаційну міжнародну торгівлю, що сприяє економічному розвитку країни.

Крім того, СОТ сприяє розвитку бізнесу та зростанню конкуренції на світовому ринку, що забезпечує підвищення якості та доступності товарів для споживачів. Це може допомогти країнам-членам залучити інвестиції в розвиток власної промисловості.

Крім того, СОТ відіграє важливу в економічному розвитку країни через розвиток технічних стандартів і регулювання безпеки продукції. Через міжнародні стандарти і вимоги щодо якості продукції країни-члени СОТ вимушені пристосуватися до міжнародних стандартів, що вимагають певних інвестицій у нові технології та удосконалення виробництва. Це сприяє конкурентоспроможності країни на міжнародному ринку, що у свою чергу стимулює її економічний розвиток [27].

Нарешті, ключовою є роль СОТ у захисті прав інтелектуальної власності. Умови членства в СОТ передбачають виконання країнами певних правил щодо захисту інтелектуальної власності, таких як авторські права, патенти, торгові марки тощо. Це дозволяє підтримувати інновації та розвиток нових технологій, оскільки власники інтелектуальної власності можуть бути впевнені у захисті своїх прав на міжнародному рівні.

Отже, можна стверджувати, що СОТ займає важливу роль у міжнародній торгівлі і має значний вплив на економічний розвиток країни. Використання принципів СОТ дозволяє знизити торговельні бар'єри, створити сприятливі умови для торгівлі та інвестицій, прискорити розвиток технологій і захистити права інтелектуальної власності.

Як і будь-яка багатостороння організація, СОТ має свої недоліки та може мати негативний вплив на певні сектори економіки країни. Наприклад, у зв'язку зі зниженням мита на імпортні товари, деякі виробники внутрішнього ринку

можуть втрачати конкурентоспроможність. Крім того, деякі громадські організації та активісти вважають, що СОТ приводить до підвищення рівня нерівності у світі та погіршення стану навколишнього середовища.

Варто зазначити, що СОТ не є універсальним рішенням для всіх країн і не може вирішити всі проблеми, пов'язані зі світовою торгівлею. Країні необхідно уважно розглядати свої інтереси та можливості слідки при вступі до СОТ та при підписанні будь-яких торговельних угод. Також важливо забезпечити розвиток внутрішнього виробництва та збереження конкурентоспроможності своїх виробників у міжнародній торгівлі.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ РЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ СОТ

2.1. Дослідження діяльності СОТ в різних сферах міжнародної торгівлі

Організаційний механізм регулювання міжнародної торгівлі СОТ займається не тільки аналізом торгівлі, але і багатьма іншими аспектами, такими як торговельні переговори, вирішення спорів, технічна допомога та розвиток, надання інформації тощо. Тому мій початковий опис включав різні аспекти організаційного механізму СОТ.

СОТ проводить аналіз торгівлі для виявлення тенденцій, проблем та можливостей у міжнародній торгівлі своїх країн-членів. Цей аналіз допомагає визначити сильні та слабкі сторони торговельних політик країн і забезпечити більш об'єктивну основу для прийняття рішень.

При дослідженні теми, було вирішено зосередитись саме на послугах України. Це обумовлено кількома факторами:

1. Сектор послуг є важливою складовою економіки багатьох країн, включаючи Україну. У структурі зовнішньої торгівлі України він займає ліву частку. Аналіз торгівлі послугами може допомогти розкрити потенціал України в цьому секторі, виявити можливості для розвитку торгівлі послугами та знайти шляхи для покращення конкурентоспроможності.

2. Міжнародна торгівля послугами стає все більш важливою у глобальній економіці. Аналіз торгівлі послугами України може допомогти визначити, які галузі є найбільш перспективними для розвитку і які перешкоди потрібно подолати для збільшення участі України на світовому ринку послуг.

3. Україна може надавати велику увагу розвитку торгівлі послугами і включати цей аспект у свою торговельну політику. Аналіз торгівлі послугами може допомогти у визначенні ефективних стратегій і політичних заходів для підтримки розвитку послугового сектору в країні [28, с. 178].

Зосередження на послугах України у контексті аналізу торгівлі СOT може дати більш конкретний і урізноманітнений огляд ситуації та можливостей, які стосуються торгівлі послугами в цій конкретній країні.

Один зі специфічних аспектів аналізу торгівлі послугами в Україні може бути пов'язаний зі спрямованістю та особливостями послугового сектору країни. Україна володіє різноманітними галузями послуг, такими як інформаційні технології, консалтинг, фінансові послуги, туризм, медичні послуги та інші. Аналіз торгівлі цими конкретними галузями може допомогти виявити їхні сильні сторони, конкурентні переваги і можливості для розвитку.

Значення аналізу торгівлі послугами полягає в тому, що він допомагає визначити фактори, що впливають на конкурентоспроможність послугового сектору в Україні. Це можуть бути такі чинники, як законодавство, регулювання, доступ до ринків, кваліфікація робочої сили, інфраструктура, технологічні здібності та інші. Аналіз торгівлі допомагає ідентифікувати перешкоди та можливості для покращення та розвитку послугового сектору.

Крім того, аналіз торгівлі послугами в Україні також може розглядати її взаємодію з іншими країнами і регіонами. Це включає дослідження потоків торгівлі послугами, інвестицій та міжнародних партнерств. Аналіз цих взаємодій може допомогти виявити потенційні ринки для експорту послуг з України, а також ідентифікувати можливості для залучення іноземних інвестицій та технологій [29, с. 25].

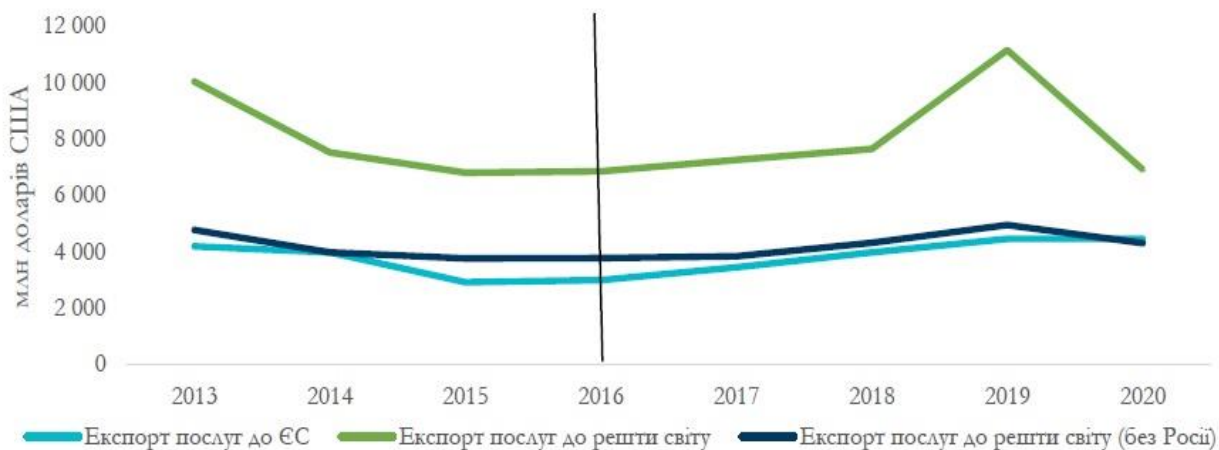
Загалом, аналіз торгівлі послугами в Україні має важливе значення для розуміння сильних і слабких сторін економіки країни, виявлення перспективних напрямків розвитку і прийняття ефективних політичних рішень для сприяння росту торгівлі послугами і підтримки економічного розвитку України [30, с. 20].

Для дослідження діяльності СOT в різних сферах міжнародної торгівлі проведемо аналіз динаміки торгівлі послугами між Україною та ЄС у рамках ПВЗВТ.

У період 2013-2020 років, експорт та імпорт послуг України відображали тенденції, які були залежні від загального стану української економіки. В

результаті політичних та економічних криз 2014-2015 років, обсяги міжнародної торгівлі товарами та послугами України, в тому числі з ЄС, значно скоротилися.

Таким чином, обсяг експорту послуг до ЄС зменшився до мінімального значення у 2,9 млрд доларів США у 2015 році, а імпорту - до 2,4 млрд доларів США у 2016 році (рис.2.1).

Джерело: Державна служба статистики України.

Рис. 2.1. Експорт послуг України до ЄС та решти світу [5].

ПВЗВТ набула чинності 1 січня 2016 року, позитивно вплинувши на динаміку та відновлення торгівлі послугами. Відновлення докризових обсягів експорту послуг до ЄС зайняло 4 роки, тому у порівнянні з 2013 роком він зріз лише на 6,5% та становив 4,5 млрд дол. США у 2019 році. У 2020 році експорт послуг до ЄС втримався на рівні 2019 р. Водночас імпорт європейських послуг все ще залишається нижчим за докризовий рівень. У 2019 році обсяг імпорту послуг з ЄС відновився до 3,7 млрд дол. США, що на 11,5% менше за показник 2013 року. У 2020 році імпорт послуг з ЄС до України знову впав на більше, ніж на 20%.

Зростання експорту послуг з України до ЄС було вищим у порівнянні зі зростанням експорту до інших країн. Експорт послуг з України до ЄС почав зростати у 2016 році й протягом наступних 4 років зростав в середньому на 13,2% в рік - загалом на 52,6%. Зростання експорту послуг до решти країн світу за цей період було в середньому на рівні 15,9% в рік. Проте якщо виключити

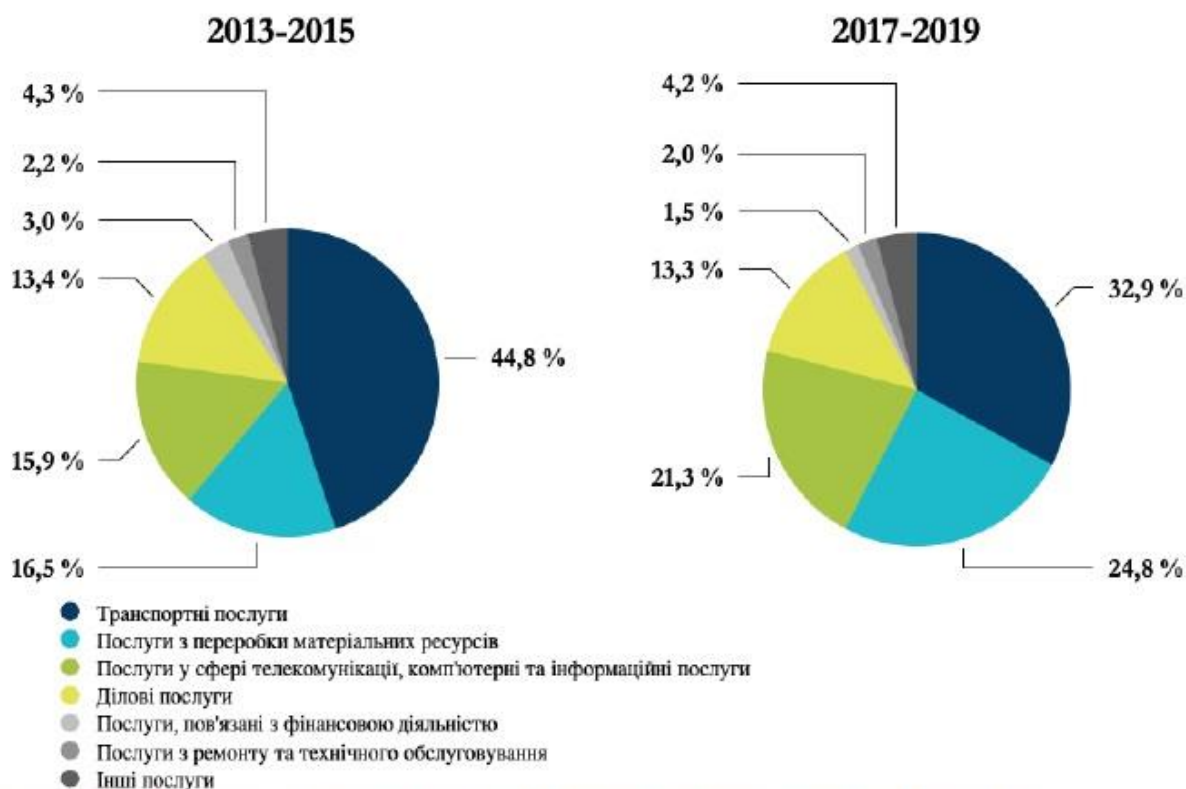
експорт до Росії (який здебільшого включає послуги трубопровідного транспорту), то зростання експорту послуг до решти країн становило в середньому 7,9% щороку - всього на 31,6% протягом 2016-2019 років.

ЄС став основним торговельним партнером України щодо експорту та імпорту послуг: до основних напрямів українського експорту послуг серед країн ЄС належать Німеччина, Велика Британія, Польща, Кіпр та Нідерланди. У порівнянні з 2013 роком спостерігається тенденція до поступового зростання частки ЄС в експорті послуг України. Частка ЄС у загальному експорті послуг Україною в середньому складала 31,3% у 2013-2015 роках та 33,4% у 2018-2020 роках (Без урахування РФ: 46,8% у 2013-2015 роках та 48,7% у 2018-2020 роках) [5].

Найбільше зростання експорту у порівнянні з докризовим рівнем 2013 року продемонстрували такі сектори послуг, як: Послуги у сфері телекомунікацій, комп'ютерні та інформаційні послуги (зокрема, Комп'ютерні та Інформаційні послуги), Послуги з переробки матеріальних ресурсів та Послуги з будівництва. Крім того, значне зростання було зафіксоване для окремих Ділових послуг, таких як: Наукові та технічні послуги, Послуги, пов'язані з торгівлею та

Інші ділові послуги. Разом з тим, найбільше скорочення експорту до ЄС показав сектор Транспортних послуг (особливо послуги Залізничного та Морського транспорту) (рис. 2.2).

У структурі українського експорту послуг до ЄС чотири сектори зберігають панівні позиції, формуючи близько 90% усього експорту послуг до ЄС, а саме: Транспортні послуги, Послуги з переробки матеріальних ресурсів, Послуги у сфері телекомунікацій, комп'ютерні та інформаційні послуги, а також Ділові послуги (рис. 2.3).

Джерело: власні розрахунки на основі даних Державної служби статистики України

Рис. 2.2., 2.3. Зміна структури експорту до ЄС за розділами (2013-2015 vs 2017-2019, %) [5]

Після укладення ПВЗВТ структура експорту послуг до ЄС поступово стає більш диверсифікованою і трансформується в напрямі сучасних послуг (Комп'ютерні та Інформаційні послуги, Наукові та технічні послуги, ін.).

У результаті переорієнтації українського експорту послуг на європейський ринок, ЄС за підсумками 2019 року був ключовим ринком (з часткою понад 40%) для експорту таких послуг, як [5]:

1. Автомобільні перевезення,
2. Послуги з переробки матеріальних ресурсів,
3. Послуги поштової та кур'єрської служби,
4. Послуги з будівництва,
5. Послуги, пов'язані з фінансовою діяльністю,
6. Інформаційні послуги,
7. Професійні та консалтингові послуги,

8. Послуги приватним особам, культурні та рекреаційні послуги.

Зростання ролі ринку ЄС відбувалося як завдяки швидкому зростанню обсягів експорту відповідних послуг на ринок ЄС, так і шляхом зменшення експорту цих послуг до традиційного ринку РФ та більш повільним темпам зростання експорту до решти Світу.

Послуги, експорт яких з України до ЄС показав найбільше зростання протягом 2013-2019 років, включають: Послуги у сфері телекомунікацій, комп'ютерні та інформаційні послуги –загалом зросли на 88,0%, 489,9 млн дол. США, Послуги з переробки матеріальних ресурсів -зросли на 71,9%, 443,8 млн дол. США та Послуги з будівництва - у відносному вимірі зросли найбільше на 128,6%, що в абсолютному значенні становить лише 33,0 млн дол. США.

Сектор Послуг у сфері телекомунікацій, комп'ютерних та інформаційних послуг є одним із найбільш перспективних секторів експорту до ЄС. Протягом 2013-2019 років він зростає швидше за загальний експорт послуг до ЄС завдяки Комп'ютерним та Інформаційним послугам, експорт яких до ЄС зріс у 2,1 та 3,4 рази відповідно за цей період. Обсяг експорту цього сектору до ЄС майже у 3 рази перевищив обсяг європейського імпорту сектору за підсумками 2019 року. Також це єдиний сектор, який продемонстрував значне нарощення експорту до ЄС у 2020 році, а саме на 400,7 млн дол. США або на 38%.

Ділові послуги загалом скоротились на 5,9% за 2013-2019 роки (або на 38,7 млн дол. США). Проте після початку дії ПВЗВТ середньорічні темпи скорочення -12,9% (2013-2015) прискорились до середньорічного зростання 23,5% (2017-2019). В межах цього розділу спостерігалася різна динаміка для окремих видів послуг — експорт Наукових та технічних послуг, Послуг, пов'язаних з торгівлею, та посередницьких послуг та Інших ділових послуг зріс суттєво зріс у порівнянні з 2013 роком (понад 50%), тоді як Послуги дослідження та розробки, Професійні та консалтингові послуги відновлюються повільніше і ще не досягли рівня 2013 р. [31].

Транспортні послуги також загалом скоротились на 32,9% за 2013-2019 роки (або на 667,0 млн дол. США), причому найбільше скоротилися послуги

Залізничного, Морського та Повітряного транспорту. Попри негативний результат, після початку дії ПВЗВТ середньорічні темпи скорочення з -14,8% (2013-2015) прискорились до середньорічного зростання 6,9% (2017-2019). З усіх послуг цього розділу найшвидше відновлювалися Поштові й кур'єрські послуги та Послуги повітряного й автомобільного транспорту.

Крім того, у 2017-2019 роках середньорічні темпи зростання експорту до ЄС перевищили 50% для таких послуг: Роялті та інших послуг, пов'язаних з використанням інтелектуальної власності та Послуги приватним особам, культурних та рекреаційних послуг, а для Послуг, пов'язаних з подорожами – перевищили 20,0%. Прискорення середніх темпів зростання експорту цих секторів після укладення ПВЗВТ свідчить про розвиток вітчизняних креативних бізнесів та їхній вихід на ринок ЄС, а також інтенсифікацію туристичних потоків Україна-ЄС у результаті укладення безвізового режиму у 2017 році.

Україна має значний виробничий і експортний потенціал у сфері послуг, яка становить більш ніж половину всієї економіки України. Протягом 2014-2015 років обсяг валового внутрішнього продукту у сталих цінах 2013 року скорочувався для усіх секторів послуг, а після 2016 року почалося стабільне відновлення виробництва сфери послуг, причому найвищі темпи зростання демонстрували: Будівництво, Інформація та телекомунікації та Професійна, наукова та технічна діяльність. В результаті у 2019 році валовий внутрішній продукт у сталих цінах перевищив докризовий рівень 2013 року у таких секторах: Інформація та телекомунікації (на 44,4%), Професійна, наукова та технічна діяльність (13,5%) та Будівництво (11,3%). Сектор Транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності до 2020 року також демонстрував швидке відновлення та майже досяг рівня 2013 року[32].

Сектор послуг в Україні демонструють різний рівень залучення до експортної діяльності або експортної орієнтованості. Залучення до експортної діяльності надає підприємствам доступ до міжнародних ринків та полегшує введення міжнародних стандартів, нововведень, та маркетингових стратегій, а також свідчить про їхню конкурентоспроможність на міжнародних ринках.³ За

нашими оцінками, серед розглянутих секторів сектор Інформація та телекомунікації є одним з найбільш експортноорієнтованих серед послуг. Вантажний автомобільний транспорт, Послуги поштової та кур'єрської служби та Професійна, наукова та технічна діяльність демонструють менший рівень орієнтованості на зовнішні ринки, тоді як найменша частка послуг постачається на зовнішні ринки у Фінансовій та страховій діяльності та Будівництві.

Динаміка імпорту послуг до ЄС ілюструє те, як змінюється попит на певні послуги на ринку ЄС протягом визначеного терміну. Імпорт послуг до ЄС зростав протягом 2013-2019 років, окрім 2015 року. За 2013-2019 роки загальний обсяг імпорту послуг до ЄС зріс на 32% з 1,8 трлн доларів США до 2,4 трлн доларів США. У структурі імпорту до ЄС відбулося посилення абсолютного та відносного значення імпорту Ділових послуг. Друге та третє місце за обсягами імпорту займали Послуги, пов'язані з подорожами та Транспортні послуги.

Темпи зростання імпорту послуг до ЄС прискорилися після 2016 року. У період 2013-2015 років середньорічне зростання загального імпорту послуг до ЄС було 1,9%, а у 2016-2019 роки – 6,7% [5]. При цьому тенденції зростання імпорту до ЄС відрізнялися для різних видів послуг. Імпорт Послуг з ремонту та технічного обслуговування, Послуг будівництва та Послуг з переробки матеріальних ресурсів до ЄС демонстрував зростання протягом 2013-2015 та 2016-2019 років, причому це зростання прискорилося після 2016 р. Значні темпи зростання протягом 2013-2015 та 2016-2019 років демонстрував також імпорт Ділових послуг, Послуг у сфері телекомунікацій, комп'ютерних та інформаційних, Роялті та інші послуг, пов'язаних з використанням інтелектуальної власності. Разом з тим, імпорт трьох видів послуг ЄС демонстрував скорочення у 2013-2015 роках та відновлення у 2016-2019 роках: Послуги зі страхування, Послуги, пов'язані з подорожами та Транспортні послуги.

2.2. Аналіз впливу СОТ на торговельні відносини між країнами

Світова організація торгівлі відіграє важливу роль у регулюванні та стимулюванні міжнародної торгівлі між країнами. Зокрема, СОТ пропонує членам організації вільний доступ до ринків інших країн та допомагає вирішувати торговельні конфлікти між країнами.

Один з головних впливів СОТ на торговельні відносини між країнами полягає в зниженні тарифів та інших бар'єрів для ввезення товарів та послуг між країнами-членами. Це допомагає збільшити обсяги торгівлі та забезпечує більш ефективний доступ до ринків для підприємств та споживачів.

Також СОТ сприяє розвитку правил торгівлі між країнами, які встановлюють стандарти та процедури для взаємодії на міжнародних ринках. Це допомагає уникнути конфліктів та розбіжностей в інтерпретації правил торгівлі між різними країнами.

Світова організація торгівлі відіграє важливу роль у розвитку співробітництва між країнами та сприяє створенню умов для збільшення інвестицій та розвитку бізнесу в різних галузях економіки. Зокрема, СОТ активно сприяє розвитку міжнародної торгівлі послугами та інформаційних технологій, що є важливим джерелом економічного зростання та розвитку для багатьох країн. Має значний вплив на торговельні відносини між країнами, особливо в контексті зниження тарифів на ввезення товарів та послуг і створення загальних правил для міжнародної торгівлі. Однією з ключових ролей СОТ є забезпечення стабільності торговельних відносин між країнами шляхом розвитку довіри та взаємної допомоги [33, с. 256].

Приєднання до СОТ надає країнам можливість отримати доступ до більш широкого ринку для своїх товарів та послуг, а також зменшити бар'єри для експорту. Зокрема, членство в СОТ може сприяти розвитку експорту нових продуктів, створенню робочих місць і підвищенню життєвого рівня населення. Також, за рахунок зниження тарифів на імпортовані товари, споживачі отримують можливість купувати якісні та доступні продукти.

З іншого боку, СОТ може мати негативний вплив на певні сектори економіки країн, зокрема ті, що залежать від високих тарифів на ввезення товарів. Деякі країни можуть також стикатися зі зниженням конкурентоспроможності своїх внутрішніх галузей в результаті зниження тарифів на імпорт [34, с. 273].

Також, в СОТ є країни, які відстоюють свої національні інтереси і можуть перешкоджати іншим країнам в торгівельних відносинах. Тому, хоча СОТ і допомагає регулювати торгівлю, важливо бути готовим до взаємодії з іншими країнами, розвитку внутрішнього виробництва та створенню конкурентоспроможних продуктів на ринку.

Індекс обмеження торгівлі послугами ОЕСР (OECD Services Trade Restrictiveness Index (далі STRI)) є інструментом, який щорічно використовується для моніторингу регуляторних змін, що впливають на торгівлю в 48 країнах та 22 ключових секторах послуг.

Запроваджений ОЕСР у 2014 році, STRI може бути використаний для аналізу впливу СОТ на торговельні відносини між країнами [35, с. 7].

Індекс STRI забезпечує всебічний та прозорий аналіз регуляторних норм, що впливають на торгівлю послугами, та відображає останні зміни та тенденції у цій сфері. Він дозволяє політикам оцінити регуляторні ініціативи країн у порівнянні з кращими світовими практиками та ймовірний вплив реформ у різних секторах послуг. З іншого боку, цей індекс допомагає учасникам торговельних переговорів визначати обмеження, що найбільше перешкоджають торгівлі, та є джерелом регуляторної прозорості для підприємств, які прагнуть вийти на зовнішні ринки.

STRI охоплює п'ять регуляторних блоків [36, с. 495]:

- Обмеження щодо доступу іноземних компаній - включають обмеження щодо іноземного капіталу, вимоги до членів менеджменту або ради директорів, перевірки іноземних інвестицій, обмеження транскордонних злиттів та поглинань, контроль капіталу та низки інших секторних заходів;

- Обмеження переміщення фізичних осіб - включають квоти, проведення тестів ринку праці та тривалості перебування іноземних фізичних осіб, які надають послуги у якості внутрішньокорпоративно переведених працівників, постачальників договірних послуг та незалежних фахівців;

- Інші дискримінаційні обмеження - включають дискримінаційні обмеження для іноземних постачальників послуг у розрізі податків, субсидій та доступу до державних закупівель;

- Бар'єри для конкуренції – включають інформацію про антимонопольну політику, державну власність, та якою мірою державні підприємства використовують надані їм привілеї та знаходяться поза межами законодавства про конкуренцію;

- Регуляторна прозорість – включає інформацію про публічні консультації та публікації, що здійснюються до набрання чинності новими законами та нормативними актами, а також інформацію про адміністративні процедури, пов'язані зі створенням компанії, отриманням ліцензії або візи [37, с. 343].

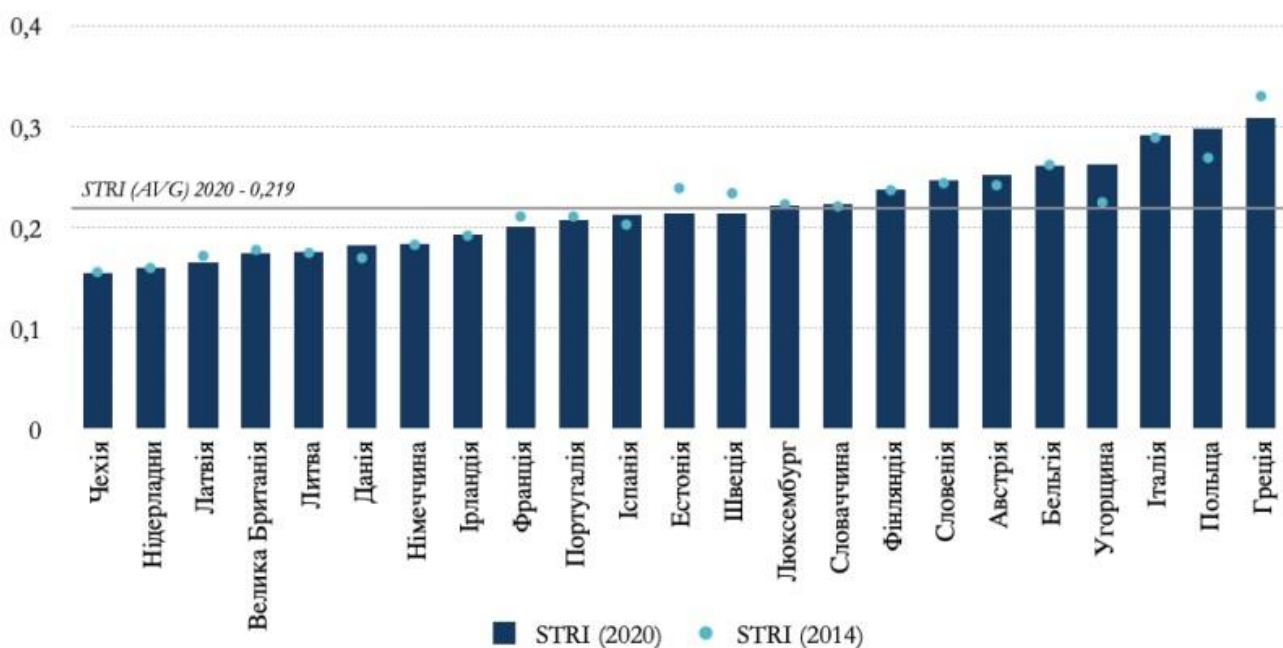
Для розрахунку індексу для конкретного сектору проводиться опитування експертів, результати якого сумуються за кожним блоком. Індекс STRI набуває значення від 0 до 1, причому 1 вказує на найбільш обмежувальний режим для міжнародної торгівлі послугами.

У рамках даного дослідження до уваги беруться результати індексу для 23 країн ЄС, включених до індексу - вони одночасно є членами ЄС та входять до ОЕСР.249 Методологія STRI дозволяє показати особливості й трансформації режимів торгівлі послугами, які застосовуються різними країнами ЄС і визначити спільні тенденції та відмінності цих режимів. Це важливо, щоб розуміти, з якими регуляторними вимогами та обмеженнями можуть стикатися українські експортери послуг на ринках країн ЄС та як ці вимоги й обмеження змінювалися протягом останнього часу [38, с. 65].

Методологія STRI показує загальний рівень обмежень торговельних режимів країн ЄС незалежно від країни-імпортера послуг, при цьому українські

експортери можуть отримувати більш преференційні умови на ринках ЄС у рамках ПВЗВТ, а саме щодо доступу на ринок та національного режиму.

За підсумками 2020 року до п'яти економік з найкращими регуляторними показниками серед країн ЄС (загальний індекс STRI для усіх секторів послуг) увійшли: Чехія, Нідерланди, Латвія, Велика Британія, Литва. Однак майже половина економік (10 з 23) мають показник STRI на рівні вищому за середнє значення для країн-членів ЄС. Найбільш обмежувальний режим серед даних країн ЄС має Греція, Польща та Італія. У порівнянні з 2014 роком найбільший прогрес (лібералізація) регуляторного режиму відбувся в Естонії, Греції та Швеції, водночас в Угорщині та Польщі умови торгівлі послугами, навпаки, стали більш обмежувальними (рис.2.4).

Джерело: ОЕСР

Рис. 2.4. Загальний індекс STRI для країн-членів ЄС, 2020 та 2014 рр. [5].

Наприклад, Естонія, яка найбільше лібералізувала регуляторне середовище у порівнянні з 2014 роком: було збільшено тривалість перебування для внутрішньокорпоративно переведених працівників з 24 до 36 місяців у 2017 році, а у 2018 році - і для незалежних надавачів послуг з 24 до 60 місяців.

Водночас у Греції у 2019 році були скасовані заходи контролю за капіталом, які обмежували вільний рух коштів та валютні операції [5].

З іншого боку, в Угорщині, де умови торгівлі послугами у порівнянні з 2014 роком стали більш обмежувальними, з 2015 року почали діяти квоти на дозволи на роботу для фізичних осіб, які не мають громадянства ЄС та тимчасово подорожують до Угорщини. А з 2019 року почав діяти новий Закон про контроль за іноземними інвестиціями, що загрожують національній безпеці Угорщини, яким було встановлено процедуру перевірки інвесторів на відповідність інтересам національної безпеки для певних видів діяльності.

У Польщі, у свою чергу, в цей період було запроваджено квоти на фізичних осіб, які прагнуть тимчасово надавати послуги як внутрішньокорпоративно переведених працівників, постачальників договірних послуг і незалежних фахівців. Також у 2018 році в Польщі був запроваджений механізм перевірки інвестицій - Законом про контроль певних інвестицій була встановлена вимога отримання попереднього дозволу від профільного міністра перед безпосереднім придбанням акцій польських компаній у стратегічних секторах [5].

Законодавчі зміни на рівні ЄС впливають на регуляторні режими окремих країн ЄС щодо торгівлі послугами та іноземних інвестицій. Європейський Союз 19 березня 2019 р. ЄС ухвалив Регламент (ЄС) № 2019/452, що встановлює рамки для перевірки прямих іноземних інвестицій в ЄС з міркувань безпеки чи громадського порядку. Регламент не встановлює єдиного для ЄС механізму перевірки, а передбачає, що держави-члени можуть застосовувати механізми для перевірки прямих іноземних інвестицій. Регламент встановлює основні вимоги, яких повинні дотримувати держави-члени, включаючи прозорість та недискримінацію, захист конфіденційної інформації та правовий контроль. Відповідно, країни ЄС розробили та запровадили механізми перевірки інвестицій на національному рівні.

Участь України в Світовій організації торгівлі (СОТ) має свої позитивні та незначні негативні наслідки, які залежать від внутрішньої та зовнішньої

економічної політики країни. Приєднання до СОТ та вдосконалення відповідної законодавчої бази привело до багатьох позитивних наслідків для України. Наприклад, зростання обсягів іноземних інвестицій в економіку України, так як після вступу до СОТ обсяги прямих іноземних інвестицій в інших країнах зростають [39].

Протягом 2016-2019 років обсяги зовнішньої торгівлі послугами України поступово відновлювалися. За даними ДССУ, у 2019 році загальний обсяг експорту послуг навіть перевищив рівень докризового 2013 року (15,6 млрд доларів США), у той час, як імпорт склав 92% від обсягу 2013 року. Проте необхідно врахувати, що у 2019 році відбувся стрибок експорту послуг трубопровідного транспорту до Російської Федерації (РФ) (ці послуги наразі становлять понад 90% всього експорту послуг з України до РФ), що стало значним відхиленням від загальної тенденції (загальний експорт послуг у РФ: 2018 р. - 3,3 млрд дол. США, 2019 р. - 6,2 млрд дол. США, 2020 р. - 2,6 млрд дол. США) [39].

Відповідно, експорт та імпорт послуг України в період 2013-2020 років демонстрували тенденції, пов'язані з загальним станом української економіки. За даними ДССУ, експорт послуг впав з 14,2 млрд доларів США у 2013 році до 9,7 млрд доларів США у 2015 році (рис. 2.5).

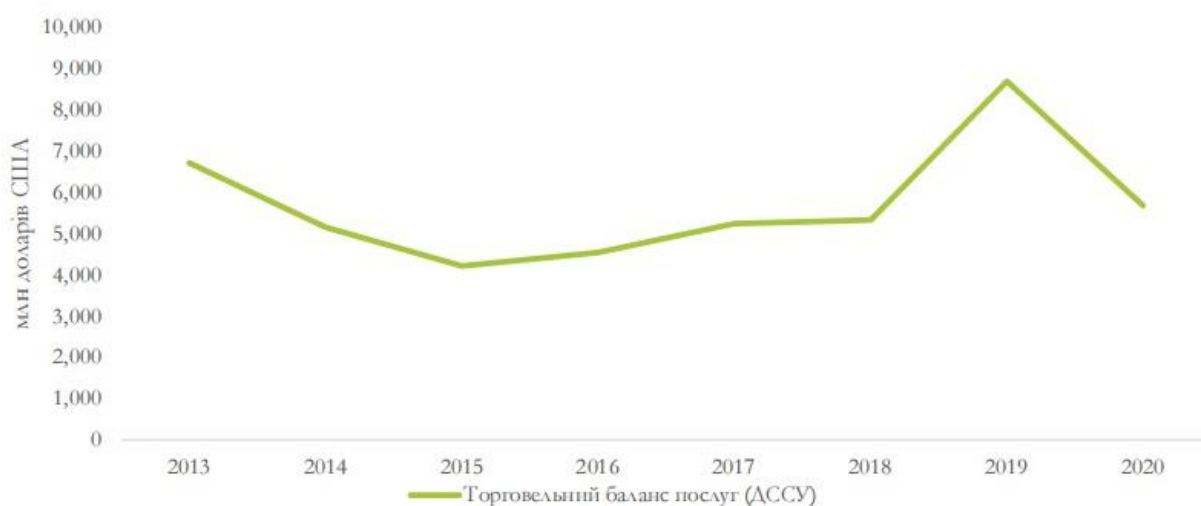
Джерело: Державна служба статистики України, НБУ.

Рис. 2.5. Експорт та імпорт послуг України за даними ДССУ та НБУ [39]

У 2020 р. відбулося скорочення загального експорту послуг до 11,4 млрд доларів США та імпорту - до 5,7 млрд доларів США. Скорочення відбулося, як внаслідок повернення до стабільної тенденції після стрибка експорту послуг до РФ, так і внаслідок впливу кризи 2020 року.

Імпорт послуг демонстрував падіння на рік довше – з 7,5 млрд доларів США у 2013 році до 5,3 млрд доларів США у 2016 році. Хоча дані НБУЗЗ відрізняються, в цілому вони демонструють аналогічну тенденцію.

Загалом протягом 2013-2020 років експорт послуг продемонстрував більшу динаміку у порівнянні з імпортом. З одного боку, експорт більше скоротився у 2014-2015 роках, а з іншого – мав вищі темпи відновлення, ніж імпорт, протягом 2016-2019 рр. Відповідно, навіть у кризові 2014-2016 роки зовнішня торгівля послугами демонструвала торговий профіцит, тоді як зовнішня торгівля товарами України стабільно генерує дефіцит торгового балансу (-5,1 млрд доларів США за 2020 рік). Рис.2.6. ілюструє торговий баланс послуг України – експорт послуг стабільно перевищував їхній імпорт.

Джерело: Державна служба статистики України

Рис. 2.6. Торговельний баланс послуг України [39]

Поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі (ПВЗВТ), яка є частиною Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, набула чинності 1 січня

2016 року, позитивно вплинувши на динаміку двосторонньої торгівлі послугами.

Обсяг торгівлі послугами між Україною та ЄС скорочувався протягом 2014 - 2016 років – з 8,4 млрд доларів США у 2013 році до 5,4 млрд доларів США у 2016 році.

Початок економічного відновлення України та набуття чинності угоди про ПВЗВТ повернуло обсяг торгівлі послугами до зростання, яке було характерне для періоду до 2013 року. Протягом 2017-2019 рр. обсяг торгівлі послугами зростав – з 5,4 млрд доларів США у 2016 році до 8,2 млрд доларів США у 2019 році (7,4 млрд доларів США у 2020 р.) [39].

Також, участь України в СОТ сприяла початку переговорів про створення зони вільної торгівлі та інтеграції до Європейського Союзу. Зменшення тарифних і нетарифних обмежень доступу українських товарів на найважливіші товарні ринки розвинутих країн світу дало можливість збільшення валютних надходжень від експорту вітчизняної продукції [40, с. 91].

Українські товари стали отримувати найбільше сприяння від режиму національного оподаткування та регулювання в торговельному просторі всіх країн-членів СОТ. Це покращило умови торгівлі з багатьма країнами світу.

Вступ до СОТ призвів до збільшення надходжень до державного бюджету, що стало можливим завдяки частковому скасуванню податкових та митних полів, збільшенню бази для сплати митних платежів, а також збільшенню обсягів виробництва та активізації торговельного обороту [41, с. 81].

Україна скористалася можливістю виставити свої умови щодо вступу Росії до СОТ і намагається отримати торговельні преференції, наприклад, щодо транзиту газу через Росію та доступу на її ринок для українських товарів.

Вступ до СОТ дозволив Україні уникнути торговельної та економічної ізоляції від країн Західної та Центральної Європи, Східної Європи та Балтії, багато з яких є асоційованими членами ЄС [42, с. 436].

Головна перевага вступу України до СОТ виникає у створенні прозорого та передбачуваного бізнесового середовища в Україні. Після вступу України до СОТ країни-торговельні партнери зобов'язані відмовитися від імпорتنих тарифів та інших нетарифних торговельних бар'єрів щодо української продукції. Також для українського бізнесу стало спрощення митних процедур та підвищення їх прозорості.

Вступ до СОТ має різний вплив на сектори української економіки. Позитивний вплив пов'язаний переважно з експортом сировини та низькотехнологічних товарів, тоді як розвиток високотехнологічних галузей вимагає додаткових заходів. Вступ України має не тільки позитивні, але й негативні наслідки. Популярність імпортованих товарів шкідливо до банкрутства вітчизняних малих виробників, а також сільськогосподарських підприємств [43, с. 7].

Крім того, лібералізація торгівлі може збільшити вплив світової кон'юнктури на економіку України та призвести до підвищення економічних ризиків у періоді глобальної економічної нестабільності. Вступ до СОТ також спричинив необхідність адаптації до міжнародних стандартів, що може підвищити конкурентоспроможність та якість продукції, але потребує додаткових зусиль та інвестицій [44, с. 106].

Аналізуючи вплив СОТ на торговельні відносини між Україною та ЄС, можна стверджувати, що введення ПВЗВТ у 2016 році мало позитивний вплив на торгівлю послугами між цими двома економічними блоками.

Попередній період з 2014 по 2016 рік був відмічений скороченням обсягу торгівлі послугами, проте, після набуття чинності угоди про ПВЗВТ, обсяг торгівлі послугами знову почав збільшуватися. За 2017-2019 роки обсяг торгівлі послугами склав 2,8 млрд доларів США, що свідчить про позитивний вплив СОТ на торговельні відносини між Україною та ЄС. В подальшому динаміка зміни індекса STRI може слугувати для моніторингу та аналізу регуляторних змін, що впливають на торгівлю послугами в різних країнах, включаючи Україну та ЄС.

2.3. Оцінка ефективності регулювання міжнародної торгівлі СОТ

Оцінка ефективності регулювання міжнародної торгівлі СОТ може бути проведена за декількома показниками, такими як:

1. Рівень зменшення митних бар'єрів: Цей показник вимірює ефективність СОТ при зниженні та видаленні митних бар'єрів, які перешкоджають міжнародній торгівлі.

На сьогодні Рівень зменшення митних бар'єрів у СОТ є значним. Відповідно до звіту СОТ за 2020 рік [39], понад 97% усіх митних бар'єрів, які були пов'язані зі зниженням митних ставок, уже видалені або зменшені до мінімуму. Однак СОТ все має великий потенціал для зниження митних бар'єрів щодо певних товарів та послуг, зокрема ще в галузі сільського господарства та технічних послуг. Також важливо, що деякі країни залишають високі митні бар'єри на певні групи товарів і послуг, що може викликати труднощі для міжнародної торгівлі та зменшити загальний ефект від зменшення митних бар'єрів.

2. Рівень використання правил СОТ: Цей показник вимірює ефективність регулювання міжнародної торгівлі СОТ через забезпечення використання членами правил організації, зокрема щодо розвитку вільної торгівлі, дотримання правил про заборону дискримінації та регулювання технічних бар'єрів у торгівлі.

Рівень використання правил СОТ на сьогодні можна оцінити як переважно ефективний [45, с. 27], більшість країн-членів підтримує зобов'язання і правила СОТ. Організація СОТ розглядає багато скарг і запитів щодо невиконання правил, і у випадку конфлікту надається спільний мирний шлях. Однак деякі країни проводять заходи, які можуть порушувати правила СОТ, наприклад, збільшуючи неприйнятні для іноземних товарів технічні бар'єри, або застосовуючи тарифні бар'єри в якості заходів захисту від імпорту. Такі дії можуть створювати проблеми для інших країн-членів та порушувати принципи вільної та відкритої торгівлі, яка є основою СОТ. Тому, хоча більшість країн-

членів СОТ підтримує правила, є певні проблемні ситуації, які потребують уваги та рішення.

3. Рівень забезпечення справедливої конкуренції: Цей показник вимірює ефективність регулювання міжнародної торгівлі СОТ через забезпечення відкритої та справедливої конкуренції між учасниками, захисту від неправомірної практики в міжнародній торгівлі, такого як демпінг та субсидування.

За останні роки рівень забезпечення справедливої конкуренції в рамках СОТ виявився достатньо високим [46, с. 399]. Організація вважає, що відкритість та прозорість процесів регулювання міжнародної торгівлі, включаючи процеси дослідження антидемпінгових та компенсаційних справ, є важливим фактором у забезпеченні справедливої конкуренції. Також важливим елементом є дотримання правил про заборону недобросовісної конкуренції, включаючи демпінг та субсидування.

Проте, зауважується, що деякі країни все ще застосовують недобросовісні практики, які порушують принципи справедливої конкуренції. Наприклад, США та Китай звинувачують один у субсидії та демпінгу, що може призвести до торговельної війни. Також деякі країни пропонують нетарифні бар'єри, такі як технічні та санітарні стандарти, щоб обмежити доступ до своїх ринків для іноземних товарів. В цілому, хоча рівень забезпечення справедливої конкуренції в СОТ є високим, проблеми недобросовісної конкуренції залишаються завданням для організації.

4. Вплив на економічний зріст: Цей показник вимірює ефективність регулювання міжнародної торгівлі СОТ через вплив на економічний зріст та розвиток країни-учасниці, зокрема через збільшення міжнародної торгівлі та залучення іноземних інвестицій.

Оцінка впливу СОТ на економічний зріст є досить складною, більшість країн є багато факторів, які впливають на економічний розвиток-учасницю, і СОТ не є єдиним чинником, який впливає на цей процес. Проте, можна сказати, що СОТ сприяє збільшенню міжнародної торгівлі та залученню іноземних

інвестицій, що може мати позитивний вплив на економічну зріст країн-учасниць.

За останні роки СОТ активно уклала багато міжнародних торговельних угод, таких як Угода про транскордонну торгівлю послугами (ТІСА), Угода про торгівлю з Угодою про трансатлантичне партнерство (ТТІР), Угода про транспакистанський транспортний коридор (ТІР), які сприяють збільшенню міжнародної торгівлі та залучену іноземних інвестицій [47]. Крім того, СОТ забезпечує створення стабільних та передбачуваних умов для міжнародної торгівлі, що може стимулювати економічну зріст країн-учасниць.

Проте, деякі критики вважають, що СОТ насправді збільшує зростання багатства в країнах, які мають значні переваги в міжнародній торгівлі, тоді як менш розвинені країни можуть бути виключені з переваг міжнародної торгівлі та стати ще біднішими. Також деякі критики вважають, що СОТ не забезпечує достатньої охорони прав людини та забезпечення соціальної справедливості в міжнародній торгівлі [48, с. 95].

Проведемо SWOT-аналіз можливостей та перешкод у використанні кількох інструментів регулювання зовнішньоторговельної діяльності.

SWOT-аналіз включатиме в себе аналіз за такими напрямками: можливості забезпечення захисту від дискримінації, введення антидемпінгових заходів та захисту від неправомірної практики; перешкоди, пов'язані з відсутністю глобальної згоди щодо використання кількох інструментів, можливістю залучення до торговельної війни та впливом на довіру до системи СОТ. Загалом, інструменти SWOT-аналізу вкажуть на переваги та недоліки, та обґрунтують їх використання з урахуванням національних інтересів та міжнародних зобов'язань [].

Загальний перелік можливостей та перешкод у використанні кількісних інструментів регулювання зовнішньоторговельної діяльності можна узагальнити за допомогою SWOT-аналізу (табл. 2.1.).

Щоб покращити ефективність регулювання зовнішньої торгівлі в Україні за допомогою кількісних методів, можна скористатися єдиними стратегіями.

Таблиця 2.1. SWOT-аналіз ефективності регулювання зовнішньої торгівлі за допомогою кількісних методів в Україні

Сильні сторони (Strengths)	Слабкі сторони (Weaknesses)
<ul style="list-style-type: none"> - наявність в законодавстві України норм про застосування заходів кількісних інструментів норм, які регулюють повноваження та процес їхнього використання [24]; - вагомі конкурентні переваги у низці базових галузей виробництва, наявність певного резерву цінової конкурентоспроможності на ключових для України ринках (металів, хімічної продукції, сільськогосподарської продукції); - суттєва сировинна база та недорога робоча сила, що дає змогу виробляти українські товари за доступною ціною, а отже, забезпечує конкурентні переваги продукції на вітчизняному та міжнародних ринках; - вигідне географічне положення, що спрощує транспортування та доставку продукції через кордони й таким чином дає змогу співпрацювати з великою кількістю міжнародних партнерів; - ненасичений внутрішній ринок, що потребує приток іноземних товарів з поміркованим регулюванням та обмеженням. 	<ul style="list-style-type: none"> - відсутність системи норм, які забезпечують належне виконання законів учасниками процесу застосування цих методів в українському законодавстві; - прогалини в регулюванні квотування зовнішньоекономічної діяльності, а саме визначення випадків запровадження режиму квотування, порядок квотування та види квот, механізм розподілу квот у разі процедури неавтоматичного ліцензування; - недостатній рівень прозорості та конкуренції в процесі розподілу квот та призначення ліцензій підриває рівень довіри до владних органів [35]; - відсутність чітко визначеної торговельної політики та експортної стратегії; відсутність координації дій різних органів влади; підпорядкованість торговельної політики короткостроковим цілям та тактичним завданням; - відсутність стимулів до якісного оновлення експортного потенціалу України за наявної економічної моделі (що є результатом національних особливостей трансформації планової економіки у ринкову) в умовах посилення експортної конкурентоспроможності країн-конкурентів (актуально для ринків металів та хімічної продукції); - криміналізація процедур оподаткування експортно-імпоротної діяльності (демотивація добросовісних платників податків, «сірий» імпорт тощо); - непередбачуваність суб'єктів ЗЕД до високоефективних форм зовнішньоекономічних зв'язків; - неефективне застосування кількісних методів та, як наслідок, негативні наслідки для економіки й добробуту країни; - кризові явища в економіці країни, нестабільний платіжний баланс, дефіцит певних видів продукції.
Можливості (Opportunities)	Загрози (Threats)
<ul style="list-style-type: none"> - використання іноземного досвіду для формування власного ефективного механізму регулювання ЗЕД за допомогою кількісних бар'єрів; - уніфікація правил та створення спільних норм застосування кількісних бар'єрів з регіональними угрупованнями, членом яких є Україна, що зміцнить позиції всього союзу на міжнародній арені. 	<ul style="list-style-type: none"> - посилення цінової конкуренції країн-конкурентів України, внаслідок чого знизиться попит на українську продукцію; - різкі коливання цінової кон'юнктури, посилення протекціоністських заходів з боку країн-партнерів в традиційних для України галузях тощо.

Джерело: складено автором на основі [1;11;49].

Одна з них - зменшення митних бар'єрів. Для цього можна використовувати зони вільної торгівлі, угоди про вільну торгівлю з окремими країнами, а також вступити до міжнародних угод і конвенцій.

Інша стратегія - забезпечення використання правил СОТ. Це можна досягти шляхом вдосконалення внутрішньої системи регулювання торгівлі, навчання учасників міжнародної торгівлі правилам СОТ та їх використання в практиці. Крім того, необхідно забезпечити ефективне використання механізмів розгляду спорів у рамках СОТ.

Третя стратегія - забезпечення справедливої конкуренції. Для цього необхідно розробити і сформуванати відповідну політику, зокрема щодо захисту від демпінгу та субсидування, а також реально забезпечити ефективний механізм розгляду питань, пов'язаних з порушенням правил справедливої конкуренції.

Нарешті, четверта стратегія - забезпечення впливу на економічний ріст. Для цього просувати експорт, залучати іноземні інвестиції та збільшити обсяги міжнародної торгівлі. Також можна відзначити можливості розвитку нових економічних галузей та експортної стратегії національних компаній [50, с. 35].

SWOT-аналіз допомагає виявити переваги та недоліки всіх аспектів регулювання зовнішньої торгівлі в Україні, зокрема з використанням кількох методів. Він може допомогти виявити ефективні можливості для покращення ефективності регулювання, а також деякі загрози, які можуть погіршити ефективність. За висновками зроблених в SWOT-аналіз допомагає зменшити переваги зниження митних бар'єрів для збільшення міжнародної торгівлі. Отже, SWOT-аналіз є корисним інструментом для формування стратегій регулювання зовнішньої торгівлі в Україні з використанням кількох методів.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Організаційний механізм регулювання міжнародної торгівлі Світової організації торгівлі є комплексним системним підходом до управління міжнародними торговельними відносинами між країнами-учасницями. Визначення цього поняття відображає важливі аспекти його сутності та ролі в глобальній економічній системі.

Організаційний механізм регулювання охоплює систему принципів, норм, правил і процедур, які встановлюються СОТ для сприяння вільній та справедливій міжнародній торгівлі. Цей механізм забезпечує функціонування міжнародного торговельного порядку, заснованого на взаємовигідних угодах між країнами і принципів недискримінації, відкритості, прозорості та принципу найбільш сприятливого режиму.

Організаційний механізм СОТ має на меті створення стабільних та передбачуваних умов для міжнародної торгівлі, зменшення торговельних бар'єрів, сприяння вирішенню торговельних спорів, забезпечення відкритого діалогу та співробітництва між країнами. Цей механізм базується на системі правил, які мають загальний характер і застосовуються до всіх країн-членів, незалежно від їхнього рівня розвитку.

Організаційний механізм регулювання міжнародної торгівлі СОТ є важливим інструментом для забезпечення сталого розвитку та економічного зростання країн-учасниць. Він сприяє розширенню міжнародних ринків, створенню нових можливостей для експорту та імпорту товарів і послуг, а також сприяє підвищенню конкурентоспроможності країн на світових ринках.

Висновок відображає важливість організаційного механізму регулювання міжнародної торгівлі СОТ як основного інструменту для регулювання і сприяння розвитку міжнародної торгівлі. Цей механізм є ключовим фактором у забезпеченні стабільності, прозорості та справедливості на світових ринках, а також відкриває нові перспективи для економічного зростання та підвищення добробуту країн-учасниць. У 1947 році СОТ з'явилася як Генеральна угода про

міто та торгівлю (ГАТТ), яка надала було зниження міта та інших бар'єрів у міжнародній торгівлі між країнами-учасниками. Згодом, завдяки переговорам, включаючи Уругвайський раунд (1986-1994 рр.), СОТ розширила своє повноваження на галузь торгівлі послугами та інтелектуальною власністю, ставши більш складною організацією.

Організаційний механізм СОТ складається із системи правил та процедур, які учасники СОТ ухвалюють для надання забезпечення свободи міжнародної торгівлі та усунення торговельних перешкод, що можуть завдати шкоди конкуренції та підвищити рівень життя населення. Угоди про СОТ та додаткові угоди, які укладаються країнами-учасниками, становлять правову базу СОТ. Основні положення СОТ включають зобов'язання щодо найбільш сприятливого режиму торгівлі, усунення торговельних бар'єрів, захист інтелектуальної власності та інсталяції митних правил.

Серед основних ролей СОТ - забезпечення вільної та рівної торгівлі між країнами-членами, що сприяє розвитку міжнародної торгівлі та більшому обсязі експорту та імпорту. Крім того, СОТ надає платформу для багатьох сторін торгових переговорів та країнам-учасникам досягає умов щодо зниження мит та інших перешкод у торгівлі.

СОТ може здійснювати як позитивний, так і деякий негативний вплив на економічний розвиток країн-членів. З одного боку, вступ до СОТ може сприяти доступу до нових ринків та більшого обсягу торгівлі, що позитивно впливає на економіку країни. З іншого боку, деякі положення СОТ можуть призвести до нерівності між країнами-членами та негативно вплинути на деякі сектори економіки.

Підвищення ефективності регулювання зовнішньої торгівлі в Україні можна здійснити за допомогою кількох стратегій. Перша стратегія призведе до зменшення митних бар'єрів, для чого можна використовувати зони вільної торгівлі, угоди про вільну торгівлю з окремими країнами та вступ до міжнародних угод і конвенцій.

Друга стратегія передбачає забезпечення використання правил СОТ шляхом вдосконалення внутрішньої системи регулювання торгівлі, навчання учасників міжнародної торгівлі правилам СОТ та їх використання на практиці. Для досягнення цієї мети необхідно забезпечити ефективне використання механізмів розгляду спорів у рамках СОТ.

Третя стратегія забезпечує забезпечення справедливої конкуренції, що забезпечує розробку відповідної політики, включаючи захист від демпінгу та субсидування, а також створення ефективного механізму для розгляду змінених правил конкуренції.

Четверта стратегія - забезпечення економічного зростання, яке може бути досягнуто через просування експорту, залучення іноземних інвестицій та збільшення обсягів міжнародної торгівлі, а також розвиток нових галузей та експортної стратегії національних компаній. SWOT-аналіз є корисним інструментом для виявлення переваг та недоліків усіх аспектів регулювання зовнішньої торгівлі в Україні, а також для виявлення ефективних можливостей для посилення регулювання та загроз, які можуть його погіршити.

Наприклад, SWOT-аналіз допомагає зменшити недоліки митних бар'єрів, що сприятиме збільшенню обсягів міжнародної торгівлі, а також зменшити дію загроз, які можуть призвести до спорів з іншими країнами. Отже, SWOT-аналіз є корисним інструментом для формування стратегій регулювання зовнішньої торгівлі в Україні з використанням різних методів.

Зростання ролі ринку ЄС обумовлено швидким зростанням обсягів експорту послуг на ринок ЄС.

Послуги з найбільшим зростанням українського експорту до ЄС у 2013-2019 роках включали: Послуги у сфері телекомунікацій, комп'ютерні та інформаційні послуги – загальний приріст на 88,0% до 489,9 млн дол. США, Materials Resource Processing Services – зростання на 71,9 відсотка до 443,8 мільйона доларів. Сполучені Штати та будівельні послуги – у відносному вираженні найбільше зростання на 128,6%, лише 33 мільйони доларів США в абсолютному вираженні.

Сфера телекомунікацій, комп'ютерних та інформаційних послуг є одним із найперспективніших секторів для експорту до ЄС. Експорт послуг до ЄС зростає швидше, ніж загальний експорт послуг у період 2013-2019 років, завдяки комп'ютерним та інформаційним послугам, які за цей період зросли у 2,1 та 3,4 рази відповідно. За підсумками 2019 року експорт галузі до ЄС майже втричі перевищує обсяги імпорту галузі з Європи. Це також був єдиний сектор, де спостерігалось значне зростання експорту до ЄС у 2020 році на 400,7 млн доларів США або 38%.

Загальний обсяг бізнес-послуг впав на 5,9% (або на 38,7 млн доларів США) з 2013 по 2019 роки. Однак після запуску зони вільної торгівлі середньорічний спад прискорився з -12,9% (2013-2015) до середньорічного зростання на 23,5% (2017-2019). У цьому розділі спостерігається різна динаміка за окремими видами послуг – експорт науково-технічних послуг, торговельних послуг, посередницьких послуг та інших бізнес-послуг значно зріс (понад 50%) порівняно з , професійні та консалтингові послуги повільно відновлюються та ще не досягли рівня 2013 р. [13].

У період з 2013 по 2019 рік транспортні послуги впали на 32,9% (або на 667 мільйонів доларів США), причому найбільше знизилися залізничні, морські та авіаційні послуги. Незважаючи на негативні результати, після набуття чинності ЗВТ середньорічний спад прискорився з -14,8% (2013-2015) до середньорічного зростання на 6,9% (2017-2019). З усіх послуг у секторі найшвидше відновлювалися поштові та кур'єрські послуги, авіаційний та автомобільний транспорт.

Крім того, у 2017-2019 роках у середньому понад 50% щорічно зростає експорт таких послуг до ЄС: роялті та інші послуги, пов'язані з використанням інтелектуальної власності та послуг для приватних осіб, культурно-розважальні послуги та туристичні послуги — понад 20,0%. Середні темпи зростання експорту цих галузей прискорилися після укладення Угоди про ЗВТ, що свідчить про розвиток вітчизняних креативних підприємств та їх вихід на ринок ЄС, а також про активізацію туристичних потоків між Україною та ЄС через

укладення ЗВТ. Цьому сприяв безвізовий режим, який був запроваджений у 2017 році.

У 2020 році загальний експорт послуг впав до 11,4 мільярда доларів, а імпорт – до 5,7 мільярда доларів. Причиною зниження є як результат повернення до стабільного тренду після сплеску експорту послуг до РФ, так і вплив кризи 2020 року.

Імпорт послуг впав більше року з \$7,5 млрд у 2013 році до \$5,3 млрд у 2016 році. Хоча дані НБУЗЗ відрізнялися, загальні тенденції були схожими.

Початок відновлення української економіки та набуття чинності угоди ФТАА повернули обсяги торгівлі послугами до зростання, характерного для періоду до 2013 року. З 2017 по 2019 рік вартість торгівлі послугами зросла з 5,4 млрд доларів США в 2016 році до 8,2 млрд доларів США в 2019 році (7,4 млрд доларів США в 2020 році) [13].

Організаційний механізм регулювання міжнародної торгівлі Світовою організацією торгівлі включає в себе різноманітні пропозиції та заходи, спрямовані на забезпечення справедливої, прозорої та ефективної міжнародної торгівлі між країнами-членами.

Ось деякі ключові аспекти дослідження.

СОТ займається розробкою та узгодженням правил, що регулюють міжнародну торгівлю. Це включає установлення митних тарифів, встановлення норм і стандартів, боротьбу зі субсидіями та дискримінаційними практиками. Пропозиції в цьому напрямку можуть стосуватись подальшого удосконалення правил та забезпечення їх гнучкості та адаптації до змін у міжнародній економіці.

СОТ зосереджує зусилля на створенні умов для рівного доступу до міжнародних ринків та підтримці розвитку країн-учасниць, зокрема країн з низьким рівнем розвитку. Пропозиції можуть включати забезпечення технічної допомоги, навчання та підтримки в сфері торгівлі для менш розвинених країн, а також зниження торговельних бар'єрів і обмежень для сприяння їх інтеграції у світову економіку.

СОТ має механізми вирішення торговельних спорів між країнами-членами. Пропозиції можуть стосуватись подальшого зміцнення цих механізмів, забезпечення прозорості та ефективності процедур розгляду спорів, а також захисту прав та інтересів країн-учасниць.

Організаційний механізм СОТ може бути використаний для сприяння сталому розвитку через забезпечення екологічних норм та стандартів, підтримку торгівлі екологічно чистими товарами та послугами, а також сприяння інтеграції соціальних та економічних аспектів у торговельні політики.

З огляду на постійні зміни в глобальній економіці, пропозиції можуть стосуватись адаптації організаційного механізму СОТ до нових торговельних викликів, включаючи технологічні зміни, цифрову економіку та зміни у геополітичному контексті.

СОТ може вдосконалювати механізми регулювання міжнародної торгівлі послугами, що стає все більш важливим в сучасній економіці. Пропозиції можуть спрямовуватись на створення прозорих та справедливих правил для послугових галузей, зменшення бар'єрів та сприяння розвитку міжнародного ринку послуг.

В рамках організаційного механізму СОТ, пропозиції можуть стосуватись удосконалення політик та механізмів, спрямованих на захист інтересів розвиваючихся країн. Це може включати умови та заходи, спрямовані на підтримку їхнього економічного зростання, розвиток торговельних каналів та технічної допомоги.

З урахуванням швидкого розвитку цифрової економіки, пропозиції можуть стосуватись створення правової бази та механізмів регулювання цифрової торгівлі. Це включає захист прав інтелектуальної власності, кібербезпеку, електронний підпис та інші аспекти, що сприяють розвитку цифрового ринку.

Пропозиції можуть стосуватись зміцнення співробітництва між країнами-членами СОТ для вирішення спільних викликів та проблем у сфері

міжнародної торгівлі. Це може включати обмін інформацією, дослідження, розробку спільних стратегій та взаємодію міжнародних організацій.

Пропозиції можуть спрямовуватись на забезпечення прозорості та акаунтабельності в роботі СОТ, зокрема шляхом поліпшення процедур прийняття рішень, публікації документів та даних, залучення стейкхолдерів до процесу прийняття рішень та забезпечення відкритого діалогу.

Загалом, вивчення та дослідження організаційного механізму регулювання міжнародної торгівлі СОТ відкриває широкий спектр можливостей для вдосконалення та розвитку світової торгівлі, сприяючи стабільності, розвитку та процвітанню країн-учасниць.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрійчук В. Г. Черговий раунд переговорів країн-членів СОТ і гіпотетичні можливості впливу його результатів на умови розвитку світової торгівлі та зовнішньої торгівлі України зокрема / В. Г. Андрійчук // *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2014. Вип. 119. Ч. 2. – 4 с.
2. Дедеяєва Л. М. Сучасні тенденції розвитку експортного потенціалу України / Л. М. Дедеяєва // *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2018. №2. С. 171–175.
3. Мовсесян А. З. Сучасні тенденції розвитку зовнішньої торгівлі. / А. З. Мовсесян. Серія «Економіка». 2016. № 4. С. 32-46.
4. Стрекаль О. В. Країни Західної Європи та проблеми європейської інтеграції / О. В. Стрекаль. URL: www.niss.gov.ua.
5. Аналіз торгівлі послугами між Україною та ЄС в рамках ПВЗВТ. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/sites/default/files/inline/files/final-dcfta-services-2021-11-11.pdf>.
6. Бережнюк І. Г. Митне регулювання України: національні та міжнародні аспекти: монографія. / І. Г. Бережнюк. Д.: Академія митної служби України, 2009. 543 с.
7. Біла С. О. Новітні тренди розвитку глобалізаційних процесів. Економічний вісник університету. // Збірник наукових праць учених та аспірантів. / С. О. Біла. Випуск 33/1. 2017. Переяслав-Хмельницький. С. 7-15.
8. Гарб М. Міжнародна торгівля та глобалізація: роль СОТ в регулюванні / М. Гарб. // *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Економіка. 2020. Вип. 1 (209). С. 5-11.
9. Карпенко О. Г. Розвиток міжнародної торгівлі в умовах СОТ / О. Г. Карпенко // *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського*. Серія: Економіка. 2021. Т. 1 (11). С. 39-44.

10. Глобальна торгова система: розвиток інститутів, правил, інструментів СОТ : монографія / кер. авт. кол. і наук. ред. Т. Циганкова. Київ: КНЕУ, 2019. 600 с.
11. Грицюк І. В. Активізація зовнішньої торгівлі України шляхом підвищення експортного потенціалу. І. В. Грицюк // *Управління економічним розвитком*. 2013. № 13. С. 131-133.
12. Гужва І. Ю. Угода СОТ про державні закупівлі як інструмент інтеграції галузей економіки України до світового господарства / І. Ю. Гужва // *Формування ринкових відносин в Україні*. – 2015. – № 9. – С. 7-10.
13. Експортна Стратегія України 2017-2021 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1017-2017-%D1%80#Text/>
14. Білоган О. Еволюція теорій міжнародної торгівлі щодо оптимізації її структури. / О. Білоган // *Вісник Львівського університету*. Серія: Міжнародні відносини. 2011. Вип. 28. С. 194-206.
15. Дедяєва Л. М. Сучасні тенденції розвитку експортного потенціалу України / Л. М. Дедяєва // *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2018. №2. С. 171–175.
16. Державне регулювання зовнішньоторговельної діяльності в перехідній економіці України (проблеми ефективності). Л: видавництво ЛКА, 2018. 103 с.
17. Квеліашвілі І. М. Реалізація принципу транспарентності у відносинах органів доходів і зборів із бізнесом та громадськістю / І. М. Квеліашвілі // *Публічне адміністрування: теорія і практика*. 2019. Вип. 2 (16). URL: [http://www.dbuapa.dp.ua/zbirnik/2016-02\(16\)/14.pdf](http://www.dbuapa.dp.ua/zbirnik/2016-02(16)/14.pdf)
18. Чікіров Б.Г. Мито як елемент системи оподаткування зовнішньоекономічної діяльності / Б.Г. Чікіров // *Держава та регіони*. Серія «Економіка». 2019. № 7. С. 67-85.
19. Костина К. В. Система регулювання торгівлі послугами на глобальному рівні / К. В. Костина // *Зовнішня торгівля: право та економіка*. 2019. №1. С. 41-47.

20. Царьов В. П. Організаційні моделі митного та податкового адміністрування в іноземних країнах / В. П. Царьов. Х: Коло, 2015. 320 с.
21. Мазаракі А.А. Регуляторна політика у сфері зовнішньої торгівлі: монографія / А.А. Мазаракі. Київський національний торговельно-економічний університет, 2019. 469 с.
22. Мартинюк В. П. Митна система України та її фіскально-регулюючий потенціал / В. П. Мартинюк // *Держава та регіони. Серія «Економіка»*. – 2018. №3. С. 86-94.
23. Мельник Т. Нетарифний протекціонізм у країнах ЄС та Україні / Т. Мельник. *Бізнес-Інформ* 2020. № 1. С. 20-26.
24. Чуб А. В. Світові тенденції розвитку регулювання міжнародної торгівлі. / А. В. Чуб. // *Держава та регіони. Серія «Економіка»*. 2019. № 4. С. 70-86.
25. Наранян А.Г. Мобільний світ електронної комерції / А. Г. Наранян. // *Держава та регіони. Серія «Економіка»*. 2018. № 5. С.21- 31.
26. Нестерова Т.Н. Регуляторна політика у сфері зовнішньої торгівлі / Т. Н. Нестерова. Х.: Альфа, 2016. 96 с.
27. Обсяги світової торгівлі сільськогосподарською продукцією. URL: <https://comtrade.un.org>
28. Опіщенко І.В. Економічний суверенітет держави / І. В. Опіщенко. В.: «Лелека», 2017. 178 с.
29. Яковлев А. І. Удосконалення методів визначення ефективності ЗЕД / А. І. Яковлев // *Фінанси України*. 2018. № 9. С.25-27.
30. Мельник Т. М. Нетарифний протекціонізм у країнах ЄС та в Україні / Т. М. Мельник // *Бізнес-інформ*. 2017. № 1. С. 20-28.
31. Осика С.Г. Світова організація торгівлі [Текст: монографія]. 2-ге вид., переробл. і доповн. С. Г. Осика. К.: К.І.С., 2016.
32. Наказ Президента України № 255 від 6 квітня 2016 року «Про концепцію трансформації митного тарифу України на 2017-2021 роки відповідно до системи ГАТТ/СОТ» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/255/96#Text>

33. Павленко І.І. Міжнародна торгівля та інвестиції / І. І.Павленко, О. В.Варяниченко, Н. А. Навроцька. К. : ЦУЛ, 2012. 256 с.
34. Передрій О. Міжнародні економічні відносини: Навчальний посібник. М-во освіти і науки України, Закарпатський держ. ун-т. О. Передрій. К.: Центр навчальної літератури, 2016. 273 с.
35. Родрігес К. М. Технічне регулювання СОТ: правові аспекти / К. М. Родрігес. К.: Освіта, 2018. С. 7-13.
36. Савельєв Є. Міжнародна економіка: теорія міжнародної торгівлі і фінансів: Підручник для магістрантів з міжнарод. економіки і держ. Служби. В. Савельєв. Т: Економічна думка, 2019. 495 с.
37. Сакун Ю. А. Митне регулювання : монографія / Ю. А. Сакун. К.: Міленіум, 2015. 343 с.
38. Станицький С. С. Розмежування методів тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. *Вісник АЕН України*. 2019. № 4. С. 65-79.
39. Статистичні дані про обсяги зовнішньої торгівлі URL: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>
40. Стромская А. С. Теорія управління процесами митно-тарифних відносин: монографія / А. С. Стромская. К.: Міленіум, 2017. 91 с.
41. Посохова Н. М. Ефективне використання інструментів СОТ для підтримки експортної діяльності в умовах глобалізації / Н. М. Посохова // *Актуальні проблеми економіки*. 2021. Вип. 2 (232). С. 81-87.
42. Усоскин В. М. Еволюція митно-тарифного регулювання в контексті розвитку світової цивілізації: монографія / В. М. Усоскин. І: Візар, 2015. 436 с.
43. Одягайло Б. М. Міжнародна маркетингова стратегія для українського підприємства в умовах обмеженого попиту / Б. М. Одягайло // *Вісник Криворізького економічного інституту КНЕУ*. 2018. № 3(19). С. 7–13.
44. Чужиков В. І. Зона вільної торгівлі України та ЄС: аналіз потенційних наслідків / В. І. Чужиков // *Стратегічні пріоритети. Економіка*. 2016. № 1. С. 106-111.

45. Шваб І. Ю. Особливості регулювання міжнародної торгівлі в СОТ. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету* / І. Ю. Шваб. 2022. № 2. С. 27-32.
46. Шнирков О. І. Зони вільної торгівлі на початку ХХІ століття: монографія / О. І. Шнирков, А. С. Філіпенко, А. П. Румянцев. К: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2013. 399 с.
47. Щербатюк Н. Методи кількісного обмеження в Україні / Н. Щербатюк // *Юридичний вісник*. 2021. № 3 (28). С. 79-93
48. Набі І. М. Основні відмінності між поняттями міжнародного та світового порядку в рамках теорії міжнародних відносин / І. М. Набі // *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. Випуск 123 (частина І). 2014. 95 с.
49. Особливості використання кількісних інструментів регулювання міжнародної торгівлі в сучасних умовах URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/13_ukr/21.pdf
50. Мальський М. Проблеми наукового визначення та інтерпретації поняття міжнародного порядку / М. Мальський // *Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини*. 2017. Випуск 42. 35 с.